

Szent József
Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Kiskunhalas
OM: 027803

Helyi tanterv módosítása

2014. március

Tartalom

1	<i>Bevezetés</i>	3
1.1	Jogi szabályozás	3
1.1.1	A Kormány 7/2014. (I. 17.) Kormány rendelete	3
2	<i>A rendelet módosításának megvalósítása a műveltségi területek és a tantárgyak esetében</i>	4
2.1	Idegennyelv-oktatás.....	4
2.2	Ember és Társadalom.....	5
2.3	Ember és Természet.....	64
2.4	Testnevelés és Sport.....	66

1 Bevezetés

Intézményünk 2013. márciusában a Nemzeti Alaptanterv előírásainak megfelelően átdolgozta pedagógiai programját és helyi tantervét. Ennek keretében az újonnan kiadott kerettanterveket alapul véve – katolikus szemléletű iskolánkból adódóan a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet által létrehozott kerettantervet – létrehoztuk iskolánk helyi tantervét.

A kerettanterv felhasználásával a tantárgyi tantervi rendszer létrehozása után a tanévekre lebontott tananyagtartalmakat is meghatároztuk. Ezeket a nevelőtestületi elfogadás után, a fenntartó jóváhagyásával bevezettük a mindennapi munkánk megvalósítására.

Természetesen a pedagógiai programunkat és a nevelési elveinket is áthatja az újszerű módszertaniség gondolata és munkaformái. Ezek bevezetése a TÁMOP 3.1.4. pályázat során bevezetésre kerülő módszerekkel színesedtek, egészültek ki.

A szabályzataink egységes, konzisztens és koherens rendszerben valósítják meg a tanulóink nevelését-oktatását az óvodai neveléstől kezdődően, egészen a nyolcadik évfolyam elvégzéséig. Ennek dokumentumait a pedagógiai programunk foglalja egységes egészbe. A Nemzeti Alaptanterv vagy pedig a kerettantervekben meghatározott tartalmak módosulásával azonban a kötelező változtatásokat mi magunk is a szükséges helyeken végrehajtjuk. Az újonnan megjelenő nevelési elveket, szemléleteket, valamint az ezek megvalósításához szükséges módszereket és ajánlásokat mi is beépítjük alapidokumentumainkba.

Az itt elkészült pedagógiai programunk 2014. márciusi módosítása ezt a kötelező módosítást tartalmazza. A kormányrendelet elvárásainak megfelelően.

1.1 Jogi szabályozás

1.1.1 A Kormány 7/2014. (I. 17.) Kormány rendelete

A rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról szól. Ennek keretében az alábbiakat rendeli el:

1.§ A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) a következő 11.§-sal egészül ki:

„11. (1) Az iskolák e rendelet Mellékletének – a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról szóló 7/2014 (I. 17.) Korm. rendelettel megállapított –

- a. I.2.1. A köznevelési rendszer egyes feladataira és intézményeire vonatkozó külön szabályok cím Az idegennyelv-oktatás alcímében,
- b. II.3.1. MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM cím B) FEJLESZTÉSI FELADATOK alcím 7. Az ítézőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése táblázat 9–12. évfolyam oszlopának utolsó mezőjében,
- c. II.3.4. Ember és társadalom cím A) ALAPELVEK, CÉLOK alcím második bekezdését követő „Az Ember és társadalom műveltségi terület legfontosabb általános fejlesztési feladatai:” felsorolás nyolcadik francia bekezdésében,
- d. II.3.4. EMBER ÉS TÁRSADALOM cím C) közműveltségi tartalmak alcím Történelem Ismétlődő/visszatérő és hosszmetzeti témák pontot követő táblázatban,

- e. II.3.4. EMBER ÉS TÁRSADALOM cím C) KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK alcím TÖRTÉNELEM Kronologikus témák pontot követő táblázatban,
 - f. f) II.3.5. Ember és természet cím A) ALAPELVEK, CÉLOK alcímében,
 - g. II.3.5. EMBER ÉS TERMÉSZET cím B) FEJLESZTÉSI FELADATOK alcím első két bekezdésében,
 - h. II.3.10. TESTNEVELÉS ÉS SPORT cím A) ALAPELVEK, CÉLOK alcímében
 - i. II.3.10. TESTNEVELÉS ÉS SPORT cím C) KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK alcímében foglaltak alapján 2014. március 31-éig vizsgálják felül pedagógiai programjukat.
- (2) Az iskolák a 2014/2015. tanévben az (1) bekezdés alapján felülvizsgált pedagógiai programjuk szerint kezdik meg a nevelő-oktató munkát.”
- 2.§ Az R. Melléklete az 1. melléklet szerint módosul.
- 3.§ Ez a rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba.

Intézményünk a fentebb felsorolt műveltségterületeken az iskola sajátosságaiból adódó évfolyamok esetében hajtotta végre a módosításokat a rendeletnek megfelelően. Mind az alapelvek, célok, fejlesztési feladatok és közműveltségi tartalmak esetében.

2 A rendelet módosításának megvalósítása a műveltségi területek és a tantárgyak esetében

2.1 Idegennyelv-oktatás

Iskolánkban a helyi tantervünk idegennyelv-oktatását tartalmazó fejezete az első évfolyamtól kezdődően biztosítja a nyelvoktatás lehetőségét mind német és angol nyelven is. Ezek mellett pedig a német nemzetiségi nyelvoktató formát alkalmazzuk.

Rendelet hatályának megfelelően a második idegen nyelv oktatása a 7. évfolyamon kezdődhet. Ebben az esetben is angol vagy német nyelvet választhatnak a tanulók. A második idegen nyelvet tanulni vágyók szakköri keretben, délutáni foglalkozásként folytathatják ezt, amennyiben a szakkör indításához szükséges SZMSZ-ben szabályozott feltételek teljesülnek.

2.2 Ember és Társadalom

TÖRTÉNELEM, TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

5–8. évfolyam

Az *ember és társadalom* műveltségi terület a tanulók társadalmi környezetben való eligazodásához, szocializációjához nyújt segítséget. Ennek középpontjában hagyományosan a *történelem* mint múltismeret áll, mely a társadalom közös emlékezeteként az emberi azonosságtudat egyik alapja. Ez az identitástudat sokrétű, a legszűkebb helyi közösségektől, a haza és a nemzet legnagyobb kohéziós erőt jelentő összefogó erején át, az európai kontinens közösségei által az emberiség egészéhez való tartozás érzéséig terjed. Kölcsönös függésünk megértése meghatározó jelentőségű, amely világtörténelmi látásmódot követel, és a különböző – főleg európai – kultúrák, de leginkább határainkon innen és túli nemzeti értékeink megbecsülését jelenti.

A történelem tanításának és tanulásának a célja olyan, hazánk és az emberiség múltjával kapcsolatos műveltség és képességek elsajátíttatása és elsajátítása, amely közös kommunikációs alapot szolgáltatva biztosítja egymás kölcsönös elfogadását a szűkebb és tágabb közösségek számára. Fontos a történelmi folyamatok megértetése és megértése is, olyan történelmi tudat kialakítását megalapozva, amelynek révén egyrészt beláthatóvá válik, hogy a jelen a múlt történéseinek a következménye is; másrészt viszont az, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára. A történelem tanulásának tehát nem pusztán az a célja, hogy megismerjük múltunkat, hanem az is, hogy jobban tudjunk tájékozódni a jelenben.

A múlt felidézésének igénye és az ehhez szükséges képességek fejlesztése csak akkor lehet eredményes, ha – figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait – élményszerű a tanítás. Az általános iskolai történelemtanításnak éppen ezért a múltat szemléletesen megjelenítő történettanításon kell alapulnia. A történetek a múlt színes, sodró valóságának, a valaha volt élet lehető lényegi teljességének képszerű felidézését jelentik. Segítik átélni a tanulóknak a történeti valóságot, vagyis a segítségükkel juttathatjuk el tanulóinkat a történelmi elemzésig, a megfelelő következtetések, általánosítások segítségével a tudományosan megalapozott történelmi ismeretek rendszeréhez.

Mivel az 5–6. évfolyamos tanulók gondolkodása konkrét, ezért esetükben a múlt képszerű megjelenítése különös jelentőségű. Ennek érdekében a történetek megjelenítésén alapuló és tevékenység-központú feldolgozás a történelemtanítás alapelve, melynek eszközei között fontos szerepet játszik a jeles történelmi személyiségek bemutatása, valamint az egyes korok embereinek mindennapjait bemutató életmódtörténet. A 7–8. évfolyamos tanulók gondolkodása már inkább elvont-fogalmi szintű, amely képes a múlt valóságát az általánosítás egy magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva feldolgozni. A történelem képszerű megjelenítését jelentő történettanításra itt is szükség van, mely azonban már komolyabb elemzéssel társul, mivel ezek a tanulók képesek a történelem megismerésének, a jelenségek elemzésének magasabb szintjére is.

A tananyag tevékenység-központú feldolgozása a kompetencia elvű képzés folyamatában a fejlesztési feladatok révén valósul meg. A tananyag elsajátítása elsősorban tanulói tevékenységgel lehetséges, a tevékenységek elvégzésére irányuló képességek fejlesztése pedig különböző típusú feladatok révén történik. A történelem megismeréséhez az ember és társadalom műveltségi terület egészére is érvényes fejlesztési területek – az ismeretszerzés és tanulás, a kritikai gondolkodás, a kommunikáció, valamint az időben és térben való tájékozódás – járulnak hozzá a legsajátosabb módon. Fontos, hogy a tanulók – az élethosszig való tanulás igényének megfelelően – képessé váljanak ismereteket meríteni szűkebb környezetükből, történetekből, könyvekből, képekből, tömegkommunikációs eszközökből, a világhálóról, statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Az is lényeges, hogy az

ezekből szerzett ismereteket egyre önállóbban és kritikusabban értelmezzék, s tudjanak belőlük következtetéseket levonni.

A tantervi táblázatok fejlesztési követelmények oszlopában a fejlesztési feladatokra lehet példákat találni. Az elvárás az, hogy egy kétéves ciklus során a megfelelő évfolyamokhoz kötött fejlesztési feladatok mindegyike legalább egyszer megjelenjen. A szaktanár döntheti el, hogy melyik témánál melyik fejlesztési feladatot, vagy feladatokat, milyen konkrét formában dolgozza fel. A táblázatok témák rovatában dőlt betűvel jelöltük a tájékoztató jellegű, csupán javasolt ismétlődő és hosszsmetszeti témákat, a fejlesztési követelmények példaként szolgáló feladatait, valamint a kapcsolódási pontok ajánlott anyagait.

A *társadalmi és állampolgári ismeretek* témakörei a társadalmi gyakorlatra összpontosító szocializációs célú tartalmi egységek, amelyek komplex módon reagálnak a diákokat közvetlenül érintő társadalmi jelenségekre. Problémafelvetésük és szóhasználatuk olyan tudományterületekre épül, mint a szociológia, a szociálpszichológia, a politológia, a jogtudomány, a közgazdaságtan és a média tudománya. Az e témakörökben megjelenő ismeretek fontos szerepet játszanak a társadalom múltjára és jelenére vonatkozó tudás összekapcsolásában. Egyúttal alapokat kínálnak annak megértéséhez, hogy miként működik a társadalom, az állam és a gazdaság, amelyben saját maguk és családjuk mindennapi élete zajlik.

Nem mindegy tehát, hogy a tanulók találkoznak-e ezekkel a kérdésekkel iskolai tanulmányaik során, vagy sem. Mint ahogy az sem mellékes, hogy az iskola ösztönzi-e őket az aktív, cselekvő állampolgárként való életre, vagy az őket körülvevő világ társadalmi, közéleti és gazdasági problémáival akkor találkoznak először, amikor azokat már nekik maguknak kell megoldaniuk. A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témaköreinek feldolgozása – cselekvési minták bemutatásával, szituációs gyakorlatok szervezésével, tapasztalatszerzési lehetőségek megteremtésével és bizonyos gyakorlatias készségek fejlesztésével – sokat tehet azért, hogy a fiatalok ne álljanak majd védtelenül e helyzetekben.

A történelem, illetve a társadalmi és állampolgári ismeretek témaköreihez tetszés szerint, több helyen is hozzá kapcsolhatók a *médiaismeret tartalmai*, melyeket úgy érdemes beépíteni a helyi tantervbe, hogy azok egyszerre segítsék az adott tartalom jobb megértését, valamint az általános iskolai médiaoktatás fejlesztési céljainak megvalósulását. A kerettantervben megjelenő média tartalmak közvetlenül beépíthetők a történelem 7–8. évfolyam anyagába, de különálló egységként is feldolgozhatók.

Évfolyam	5. évfolyam		6. évfolyam		7. évfolyam		8. évfolyam		Összes
Tantárgy	heti	éves	heti	éves	heti	éves	heti	éves	
Történelem	2 óra	72 óra	2 óra	72 óra	2 óra	72 óra	2 óra	72 óra	288 óra

KULCSKOMPETENCIÁK

Anyanyelvi kommunikáció

Mind szóban, mind írásban otthon kell lennie a tanulónak az anyanyelvi kommunikációban, hiszen a legfontosabb fogalmak, gondolatok, tények, források csak így mélyülhetnek el. A történelem tantárgy igényli a magyarázatot, a vitát, a véleménynyilvánítást, nemkülönben az olvasást, vázlatkészítést, dolgozatok, előadások lejegyzetelését.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az európai történelem tanítása, a források megjelölése műfajából eredően a latin nyelvre támaszkodik. Minden évfolyamon előfordulnak olyan szavak, fogalmak, amelyek az idegen nyelv alapjainak ismeretét feltételezik.

Matematikai kompetencia

Alapkövetelmény az idő fogalmának megértése, az idő számítása. Ehhez a matematikai gondolkodás elengedhetetlen. Hasonlóképpen szükséges ez a kompetencia például egy földterület kiszámításához, az oszlop- és kördiagramok megrajzolásához, továbbá a táblázatok kitöltéséhez, értelmezéséhez.

Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

A történelem, továbbá a hon- és népismeret egészen végighúzódik a természeti jelenségeknek, a természeti világ alkotóelemeinek hatása és kölcsönhatása. A történelem választ ad arra, hogy az emberi tevékenység az évezredek során miképpen változtatta meg a természetet, a világot. A történelem tárgya lehet az is, hogy a tudomány, a technológiai módszerek, a találmányok alkalmazása hogyan köti össze a társadalmi és természeti folyamatokat.

Digitális kompetencia

Információs társadalmunkban a digitális technológiák alkalmazása az ember és társadalom műveltségi terület hatékonyabb megértéséhez, tanulásához is nélkülözhetetlenek.

Hatékony, önálló tanulás

A tanuló legyen képes a kitartó, önálló tanulásra, rohanó világunkban legyen képes gazdálkodni idejével, energiájával. Tudja az új ismereteket megérteni, feldolgozni, s eddigi ismereti mellé beépíteni. A hatékonyság, önállóság segítse a problémamegoldást, a konfliktusok kezelését, az új tanulási lehetőségek felkutatását.

Szociális és állampolgári kompetencia

A szociális, azaz személyes, valamint a személyek közötti, továbbá az emberek kulturális igényei és életszínvonalára mentén történő közösségi beilleszkedés, a harmonikus életvitel mind része annak, hogy az egyén hogyan tud érvényesülni az egyre színesebbé, változatosabbá váló társadalmunkban. A történelmet az egyének és a csoportok tevékenysége viszi előre, s a demokráciát az állampolgárok egymáshoz való viszonya alakítja, fejleszti.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

A tudás, a kreativitás, a kockázatvállalás, az újítás korunkban egyre nagyobb hangsúlyt kap. Azok a speciális ismeretek, képességek, amelyek kialakítják a tanulóknál a vállalkozói tevékenységet, a tanulás folyamatában kiemelt hangsúlyt kapnak. Ebben a folyamatban a gazdasági ismeretek elsajátítása a felnövekvő nemzedék életének alapjait jelenthetik. A történelem erre a kompetenciára is választ ad.

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A történelem, a társadalmi ismeretek, az azokban történő elmélyedés lehetőséget teremt arra, hogy az óriási mennyiségű információözből a tanuló kiválassza az értékeset, az esztétikusabbat, a művészeti értéket magába rejtő információkat. A történelem a maga eszközeivel – például a korstílusok megismertetésével – a tradíciókat képes rendszerbe foglalni, s ez által az esztétikai-művészeti értékeket, mint alapvető kompetenciát elsajátíttatni a tanulókkal.

Tankönykválasztás elve: Bármely kiadó tankönyve, amely tartalmazza az adott tananyag tartalmát

5–6. évfolyam

Az általános iskolai *történelemtanítás* első két éve bevezet a történelem tanulásába. Olyan alapvető fejlesztési területek, nevelési célok állnak a középpontban, mint a nemzeti öntudat kialakítása, fejlesztése, a hazafias nevelés, az állampolgárságra és demokráciára nevelés megalapozása, valamint a tanulás tanítása. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia, valamint a hatékony és önálló tanulás kiemelt jelentőségű. Fontos szempont az adott szakaszban a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási értékeinek a megismertetése, továbbá, hogy a tanulók bepillantást nyerjenek a történelmi múltat feldolgozó történész munkájába. Ajánlott a múzeumok, közgyűjtemények látogatása, rendeltetésük, szerepük megismertetése. Ez szolgálja a tantárgy vonzónak tétele mellett annak hitelességét is.

A rendszeres történelemtanítás az első két évben a történetek feldolgozásán, a jeles történelmi személyiségek és az adott korok mindennapjainak a bemutatásán alapul, kiemelten tárgyalva a magyar történelmi múlt sorsfordulóit. Ennek keretében fontos arra figyelni, hogy a magyarságot a múltról szóló, a közösség többsége által ismert mondák, történetek, valamint a közös nyelv és hagyomány tartják össze. Arra is figyelemmel kell lenni, hogy a múlt megismerésével alakul ki az egyes ember történelmi látásmódja, a nemzedékek közös történetei pedig a nemzeti öntudat fejlesztését eredményezhetik. Ez a két év alapozza meg a tanulók időben és térben való tájékozódását. Mindezeknek a megvalósítása csak tevékenység-központú tanítással,

változatos fejlesztési feladatok beiktatásával lehetséges. Törekedni kell a történelemtanítás élményszerűségére is, hogy a távoli korokat, az ott élő emberek világát életközeli tudjuk feldolgozni. A feldolgozás során támaszkodni kell a korosztály élénk, alkotó fantáziájára is. Fontos, hogy figyelembe vegyük az 5–6. osztályos tanulók jellemzően konkrét gondolkodását, amely a múlt képszerű megjelenítését igényli. Építenünk kell az alsó tagozatos történelmi tárgyú olvasmányok élményanyagára is.

5. évfolyam

Óraszám: 72 óra/év
2 óra/hét

A KPSZTI által ajánlott 3. témakört 3 órára terveztük, mivel témái megjelennek a magyar irodalom, a hit- és erkölcstan tantárgy helyi tantervében is. A történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgy Antikvitás témakörében pedig dőlt betűvel jeleztük az ide sorolandó témákat.

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	Az őskor és az ókori Kelet	13 óra
2.	Az antikvitás	23 óra
3.	<i>Az egyház születése, a keresztény ókor</i>	<i>3 óra</i>
4.	A középkori Európa	18 óra
5.	A magyarság történetének kezdetei és beilleszkedése Európába	13 óra
	Év végi összefoglalás	2 óra

Tematikai egység	Az őskor és az ókori Kelet	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Alsó tagozatos olvasmányok az őskori emberről. A negatív számok használata a mindennapi életben (hőmérséklet, adósság), a számok helye a számegyenesen. Az idő mérése. Alsó tagozatos olvasmányok a Bibliából.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az emberi munka és a környezethez való alkalmazkodás jelentőségének megismerése. A különböző emberi közösségek (család, törzs stb.) szerepének tudatosulása. Ismeretek szerzése az őskorról és az ókori Keletről szóló történetekből, tankönyvi olvasmányokból és képekről. Az időszámítás technikájának és jelentőségének megértése. A történelmi térképek sajátosságai, megismerésük a földrajzi térképekhez viszonyítva. A kritikai gondolkodás fejlesztése a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése révén a régi korokról szóló történetekben. A szóbeli kifejezőmód fejlesztése történetek mesélésével. Az állam különböző társadalomszervező funkcióinak (munka megszervezése, védelem stb.) felismerése. Annak belátása, hogy az emberi civilizációt százezrek munkája teremtette meg, valamint a múlt emlékei, maradványai megővásra érdemesek.	

*A Niskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Rejtőzködő múlt, a régészek munkája. Az őskor kulturális emlékei. Képek az őskori ember életéből. Varázslók és varázslatok. Zsákmányoló emberből termelő ember lesz. Az első letelepült közösségek: falvak és városok. Az időszámítás. A történelem nagy korszakai. Az ókori Mezopotámia. Az ókori Egyiptom. Piramisok titkai. A Biblia. Történetek az Ószövetségből. Bibliai tájak, az ókori Izrael. Világvallások és alapvető tanításaik. Ókori keleti örökségünk Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína területéről. Az írásbeliség kezdete.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Tankönyvi szövegek tanulmányozása. <i>(Pl. a régészet szerepe a múlt megismerésében.)</i> – Képek, képsorok megfigyelése. <i>(Pl. az emberek őskori tevékenységei leletek és rekonstrukciós rajzok alapján.)</i> – Információk rendezése. <i>(Pl. őskori történetek olvasása alapján.)</i> – A hallott és olvasott elbeszélő szövegek tartalmának elemzése. <i>(Pl. őskori történetek meghallgatása, olvasása alapján.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Valós és fiktív elemek megkülönböztetése <i>Kommunikáció:</i> – Ismertető az őskori szerszámokról, eszközökről; a művészet kezdeteiről. <i>(Pl. a barlangrajzok és őskori szobrok alapján.)</i> – A nagy folyamatok szerepének érzékeltetése a földművelés kialakulásában. <i>(Pl. az öntözéses földművelés és a kereskedelem kialakulásának okai, következményei.)</i> – Az ókori kulturális örökség számbavétele írásban és szóban. <i>(Pl. a piramisok, a kínai nagy fal; az írásfajták.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> – Az időszámítás kialakulásának oka és jelentősége. <i>(Pl. időszakok készítése.)</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondák, mitológiai történetek. <i>Bibliai történetek (pl. teremtetéstörténet és a vízözön története a Bibliában).</i> <i>Erkölcstan:</i> alapvető erkölcsi értékek. <i>Természetismeret:</i> Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések. Az állatok háziasítása. <i>Vizuális kultúra:</i> Barlangrajzok, őskori szobrok, ősművészet <i>(pl. Stonehenge, altamirai barlangrajz).</i> Egyiptomi és mezopotámiai sírtípusok és templomok <i>(pl. Kheopsz fáraó piramisa, Zikkurat toronytemploma, a karnaki Amon templom), szobrok az ókori Egyiptomból (pl. Írnok szobor, Nofretete fejszobra), ókori keleti falfestmények vagy domborművek (pl. Fáraó vadászaton – thébai falfestmény).</i>

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték.
Tartalmi kulcsfogalom	Életmód, kultúra, vallás, kereskedelem, város, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit, egyistenhit.

Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> őskor, régészet, szerszámkészítés, homo sapiens, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, évezred, emberöltő, kőkor (pattintott, csiszolt), bronzkor, vaskor, őskor, ókor, középkor, újkor, jelenkor, ókor, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Ószövetség. <i>Személyek:</i> Gilgames, Kheopsz, Ádám, Éva, Ábrahám, Noé, Mózes, Dávid, Salamon. <i>Topográfia:</i> Afrika, Európa, Ázsia, ókori Kelet, Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Izrael, Jeruzsálem. <i>Évszámok:</i> 200 ezer éve (homo sapiens), 40 ezer éve (barlang festmények), 12 ezer éve (mezőgazdaság kialakulása), 10 ezer éve (az első városok), Kr. e. 4000 (az írás megjelenése). Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).
-------------------------	---

Tematikai egység	Az antikvitás	Órakeret 23 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok, filmek ókori görög és római mitikus és valós eseményekről, személyekről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ókori görögséget a közös nyelv, vallás, történetek-mondák és az olimpiai játékok kapcsolták össze. Az athéniaiak a perzsák elleni harcokban nemcsak a földjüket, városukat védték, hanem a szabadságukat is. Az ókori rómaiak nagykiterjedésű birodalmat hoztak létre, mely hazánk területére is kiterjedt, így fontos a pannóniai római örökség kulturális emlékeinek védelme, megbecsülése. Az ókor hőseinek közösségükért tett bátor, önfeláldozó magatartásának értékelése. A történelem szereplőit, a hőseit a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékelhetjük. Képi és szöveges információk gyűjtése és összevetése ókori görög-római témákból. A korabeli régészeti emlékek megfigyeltetése. Lelet és rekonstrukció összevetése. A megismert történelmi fogalmak helyes alkalmazása. Egyszerű írásos források megértése és feldolgozása tanári segítséggel. Történelmi események időrendbe állítása, elhelyezésük az időszalagon.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Történetek a krétai és a görög mondakörből. A trójai háború hősei. Az ókori görögök vallása. Az ókori olimpiák világa Hétköznapiak az ókori Athénban. Spárta a katonaállam.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Információk gyűjtése a görög világról. <i>(Pl. az életmód jellegzetességei.)</i> - Információk gyűjtése a görög-római világban lezajlott jelentősebb háborúkról képek és történelmi térképek segítségével. <i>(Pl. a görög-perzsa háborúk, a pun háborúk.)</i> - Történetek és képek gyűjtése az ókori római világból. <i>(Pl. Romulus és Remus mondája;</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Mese, monda, mítosz. <i>(Pl. ismert görög mondák Prométheuszról, Odüsszeuszról, Daidalosz és Ikaroszról.)</i> <i>Idegen nyelvek:</i> néhány példa a görög/latin szavak átvételére a tanult idegen nyelvben. <i>Matematika:</i> Euklidész,

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Történetek és hősök a görög-perzsa háborúk korából. Az athéni demokrácia virágkora. Művészek és művészetek, tudósok és tudomány az ókori görög világban. Történetek Nagy Sándorról. Mondák Róma alapításának és a királyságának korából. Az ókori rómaiak vallása. Római-pun háborúk és hadvezéreik. Köztársasági Róma nagy alakjai. Julius Caesar és a római hadsereg. Augustus átformálja Rómát és a birodalmat Híres és hírhedt római császárok. Római gladiátorok és rabszolgák világa. Tudósok és művészek a birodalomban. Pannónia provincia Népvándorlás: barbárok Európában. A Nyugat-római Birodalom bukása.	<i>olvasmányok feldolgozása Róma fénykoráról.)</i> – Képszerű ismeretek gyűjtése az antik építészetéről. <i>(Pl. a görög és római építészet hasonlóságainak és különbségeinek összevetése.)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Valóság és fikció szétválasztása egy-két görög mondában. <i>(Pl. a trójai faló története.)</i> – Mondák forráskritikai elemzése. <i>(Pl. a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése a szabin nők elrablásáról szóló történetben.)</i> – A hódító Róma történelmi szerepe. <i>(Pl. a római hódítások pozitív és negatív következményei.)</i> – Lelet és rekonstrukció összevetése. <i>(Pl. Colosseum, diadalívek stb.)</i> <i>Kommunikáció:</i> – A görög világ főbb jellegzetességeinek bemutatása. <i>(Pl. néhány monda szóbeli felidézése.)</i> – Szituációs játék. <i>(Pl. az athéni demokrácia működése.)</i> – Rendszerező tábla készítése <i>(pl. az ókori Hellásról és a Római Birodalomról).</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> – Az itáliai-félsziget elhelyezkedése, jellegzetességei. A Római Birodalom terjeszkedése. <i>(Pl. a második pun háború nyomán követése történelmi térképen; a Római Birodalom helye Európa mai térképén.)</i> Az időszámítás technikájának gyakorlása. <i>(Pl. a főbb görög és római események ábrázolása párhuzamos időszalagon.)</i>	Pitagorasz, a római számok. <i>Erkölcstan:</i> A vallási közösség és vallási intézmény. A nagy világvallások világképe és erkölcsi tanításai. <i>Természetismeret:</i> A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. A Balkán-félsziget és az Itáliai félsziget Európa térképén. A vulkánok. <i>Vizuális kultúra:</i> ókori épületek maradványai <i>(pl. az athéni Akropolisz, a római Colosseum);</i> a görög és római emberábrázolás, portrészobrászat; kora keresztény és bizánci templomok. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részletek népszerű játékfilmekből. <i>(Pl. Wolfgang Petersen: Trója; Oliver Stone: Nagy Sándor; William Wyler: Ben Hur; Ridley Scott: Gladiátor; Franco Zeffirelli: Jézus élete.)</i>

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, városállam (polisz), politika, gazdaság, termelés, állam, birodalom, egyeduralom, népuralom (demokrácia), királyság.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> mítosz, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, rabszolga, SPQR, patrícius, plebsz, szenátus, konzul, diktátor, légio, rabszolga, provincia, népvándorlás, germánok, barbárok, <i>Személyek:</i> Zeusz, Homérosz, Miltiádész, Leonídász, Periklész, Pheidiasz, Romulus, Rémus, Scipio, Hannibál, Marius, Sulla, Spartacus, Crassus, Pompeius, Julius Caesar, Brutus, Augustus, Marcus Aurelius, Constantín, Szent Pál <i>Topográfia:</i> Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Olimpia, Marathón, Thermopülé, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Gallia, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem, Konstantinápoly, Nyugat-római Birodalom, Kelet-római Birodalom <i>Évszámok:</i> Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora). Kr. e. 753. (Róma alapítása), Kr. e. 510. (Róma köztársaság), Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. e. 27. (Róma császárság), 395, 476

Tematikai egység	<i>Az egyház születése, a keresztény ókor</i>	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok, filmek a keresztény ókor nagy személyiségeiről és eseményekről. Iskolában és a templomban szerzett újszövetségi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egyházalapító Jézus Krisztus fellépését követően kibontakozó csendes vallási forradalom időszakát nevezzük keresztény ókornak. Ez a kor az új vallás gyors térhódításának, a vértanúk és hitvallók bátor önfeláldozásának, a kereszténység győzelmének ideje. A Római Birodalom államvallásává lett kereszténység ekkor alakította ki egyházi szervezetét, véglegesítette hitelveit és egységesítette liturgiáját, majd nagy lendülettel fogott hozzá a birodalomba érkező pogány népek térítésének és civilizálásának. A keresztény ókor igazi hősei a mártírok voltak, akik hitükért, közösségükért életüket adták. Példájuk máig ható nevelő erő. „<i>Vértanúk vére, keresztények magvetése</i>” tartja az ősi szólás. Képi és szöveges információk gyűjtése a korszakról. A korabeli régészeti emlékek megfigyeltetése. Lelet és rekonstrukció összevetése. A megismert történelmi fogalmak helyes alkalmazása. Egyszerű írásos források megértése és feldolgozása tanári segítséggel. Történelmi események időrendbe állítása, elhelyezésük az időszalonon.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Újszövetségi történetek az egyházalapító Jézus Krisztusról. <i>Szent Péter apostol az első pápa.</i> <i>Szent Pál a pogány világ apostola.</i> <i>Keresztény vértanúság kora.</i> <i>A keresztény Római Birodalom.</i> <i>Ókeresztény emlékek Rómában és Pannóniában.</i> <i>Ókeresztény szimbólumok és jelentésük.</i> <i>Keresztény emlékhelyek: templomok, kápolnák, stb. lakóhelyünkön. /Helytörténeti séta/.</i>	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Információk gyűjtése a korai kereszténység terjedéséről térképek segítségével, - Információk gyűjtése a korai keresztények életéről (Pl. az apostolfejedelmek Rómában, a katakombák világa.) - Információk gyűjtése a Római Birodalomban lezajlott jelentősebb keresztényüldözésekről (Pl. a Néró- vagy a Diogletianus-féle keresztényüldözés.) - Történetek az ősegyház világából. (Pl. az Apostolok cselekedetei alapján.) - Képszerű ismeretek és régészeti adatok gyűjtése az apostolfejedelmek római sírjairól (Pl. a Szent Péter bazilika, a Falakon kívüli Szent Pál bazilika.) <i>Kritikai gondolkodás:</i> - A kereszténység hatása a Római Birodalomra. (Pl. a kereszténység felvételének pozitív következményei.) - Lelet és rekonstrukció összevetése. (Pl. Első keresztény bazilikák, az ereklyék világa, stb.) <i>Kommunikáció:</i> - A keresztény hit főbb jellemzőinek bemutatása. (Pl. az apostoli hitvallás alapján.) - Szituációs játék. (Pl. Szent Péter és Szent Pál apostolok életének nyomán.) <i>Tájékozódás időben és térben:</i> - A kereszténység elterjedése. (Pl. Szent Pál apostol térítő útjai nyomon követése történelmi térképen; az ókori keresztény területek helye Európa mai térképén.) - Az időszámítás technikájának gyakorlása. (Pl. a kereszténységgel kapcsolatos főbb évszámok megjelenítése időszalagon.)	<i>Hittan: Egyháztörténelem.</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A legendák (Pl. közismert szentek élete.) <i>Idegen nyelvek:</i> néhány példa a görög/latin szavak átvételére az egyházi liturgiában. (Pl. <i>Krisztosz</i> = felkent, <i>eucharisztia</i> = oltáriszentség, <i>alba</i> = fehér miseruha, stb.) <i>Matematika:</i> a római számok. <i>Erkölcstan:</i> A kereszténység alapvető erkölcsi tanításai. (Pl. a tízparancsolat, a gyökérbűnök, a szentlélek ajándékai.) <i>Vizuális kultúra:</i> ókeresztény épületek maradványai (pl. Katakombák, a Bilincses Szent Péter templom, Colosseum mint a keresztény mártíromság színhelye.); az ókeresztény mozaikok, és szimbólumok.. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részletek népszerű játékfilmekből. <i>William Wyler: Ben Hur; Franco Zeffirelli: Jézus élete.</i>

*A Ziskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Értelmező kulcsfogalom	Kereszténység, mártír, pápa, pátriárka, püspök, diakónus, Vatikán, Laterán, zsinat, ediktum.
Tartalmi kulcsfogalom	Keresztény társadalom, keresztény életmód, keresztény császárság, keresztény vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> legenda, ereklye, eretnek, szent, népvándorlás, Újszövetség. <i>Személyek:</i> Jézus Krisztus, Szent Péter, Szent Pál, Szent István, Szent András, Szent Jakab, Szent Ilona, Nagy Konstantin császár, Theodosius császár <i>Topográfia:</i> Róma, Milánó, Nicea, Konstantinápoly, Júdea, Názáret, Betlehem. <i>Évszámok:</i> a milánói ediktum (313), niceai zsinat (325), Konstantinápoly alapítása (330), kereszténység hivatalos vallás (380), a Római Birodalom kettészakadása (395), a Nyugat Római Birodalom bukása (476).

Tematikai egység	A középkori Európa	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok – mesék legendák, valós történetek –, filmek a középkor világából/világáról: királyok, lovagok, polgárok, parasztok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző népek vallása, kulturális, társadalmi és gazdasági tevékenysége kölcsönösen hat egymásra. A közösségeket a munka tartja fenn, a gazdasági fejlődés szempontjából pedig fontos az egyéni érdekelttség. A társadalmi életet a szellemi és anyagi viszonyok együttesen határozzák meg. A korszak meghatározó vallási és szellemi irányzatainak (egyházi és világi szerzetesség, lovagi kultúra, keresztes mozgalmak, humanizmus stb.) máig mutató hatásuk van. A keresztény Európa, a nyugati és a keleti egyház kialakulása. A középkori keresztény államok megjelenése jelentőségének a felismerése. A középkori Európa mint a mai Európa elődjének bemutatása. A középkori Európára jellemző főbb vallások megkülönböztetése főbb jellegzetességeik alapján. A középkori ember életének többoldalú és kritikus szemléletű megismerése. Történetek elmondásával a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A latin és görög szertartású kereszténység. A Bizánci Birodalom. A kelta, a germán és a szláv népek megtérése. Az Egyházi Állam születése. Nagy Károly keresztény frank birodalma. A középkori keresztény egyház felépítése. Világi papok és szerzetesek.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A középkori élet színtereinek, főbb jellemzőinek megismerése. (Pl. lovagi vár, szerzetesi kolostor, városi katedrális felépítésének, az egyes részek funkciójának számba vétele képek alapján.) Ismeretek gyűjtése az érett középkorról. (Pl. a lovagrendek címereinek, jelképeinek összevetése, a reneszánsz stílus jegyeinek megfigyelése festmények, szobrok és épületek képeinek segítségével.)	<i>Hittan:</i> Szentek legendái. Egyháztörténet. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> középkori témájú mesék, mondák a királyokról, lovagokról, földesurakról. <i>Idegen nyelvek:</i> a híresebb középkori városok nevének helyes kiejtése a tanult nyelven.

*A Ziskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szent életű rendalapítók és közösségeik. Az „Isten békéje” és a fegyveres harc joga Az uradalmak. A jobbágyok és a földesurak élete. A hűbéri lánc. Lovagi életmód, lovagi erények. Európa az első ezredfordulón. Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai. Az iszlám hódítása és a keresztény világ. A keresztes hadjáratok kora. A távolsági kereskedelem vízen és szárazföldön. Szentföldi keresztény államok és lovagrendek. A középkori városok. A céhek feladatai és működésük. Középkori katedrálisok. A romanika és a gótika. A középkori iskola. A kódexek világa és a könyvnyomtatás. Nagy középkori járványok. A reneszánsz és a humanizmus. Világi és egyházi címerek a középkorban.	Kritikai gondolkodás: Társadalmi csoportok jellegzetességeinek felismerése, összevetése. (Pl. a szerzetesrendek legfontosabb jellegzetességeinek ismerete; társadalmi csoportok [szerzetesek, lovagok] közös jellemzői.) A középkori városok jellegzetességeinek számbavétele, magyarázata, az életmód jellemzői. (Pl. képek és térképek segítségével megértetni, miért az adott helyen alakultak ki a középkori városok.) Kérdések megfogalmazása egyszerű írásos források alapján. (Pl. a könyvnyomtatás elterjedésének jelentősége a kultúrában.) Kommunikáció: A középkori életmód ismertetése szóban vagy játékos formákban. (Pl. apródból lovag – a lovaggá válás folyamatának megbeszélése dramatizált formában) Események, történetek dramatikus megjelenítése. (Pl. hűbéri eskü, lovaggá avatás.) Tájékozódás időben és térben: A középkori birodalmak térképen való elhelyezése. (Pl. a Frank Birodalom, a Bizánci Császárság.) Az időszalag használatának, valamint a tanult évszámokkal való számítás gyakorlása. (Pl. a tanult események elhelyezése az időszalagon.)	Matematika: az „arab” számok eredete. Vizuális kultúra: A középkori építészet, a román és a gótikus stílus jellemzői; középkori freskók, táblaképek, üvegablakok és oltárszobrok. Reneszánsz paloták. A reneszánsz nagy mesterei. Ének-zene: gregorián énekek, a reneszánsz zene. Testnevelés és sport: érdekességek a testedzés történetéből – a parasztok sportjai, lovagi játékok. Mozgóképkultúra és médiaismeret: Részletek népszerű játékfilmekből (pl. Mel Gibson: <i>A rettenthetetlen</i>; Luc Besson: <i>Jeanne d’Arc</i>. Ridley Scott: <i>Mennyei királyság</i>.) Dráma és tánc: Shakespeare 1-2 műve (pl. <i>Rómeó és Júlia</i>, <i>Szentivánéji álom</i>).

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, falu, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, politika, állam, államforma, királyság, császárság, egyeduralkodó, birodalom, vallás, vallásüldözés, kultúra, <i>Apostoli Szentzséke, pápai állam</i> .

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, <i>esperes, plébános, káplán, apát</i>, szerzetes, eretnek, kolostor, <i>monostor</i>, kódex, lovag, <i>lovagrend</i>, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás. <i>római katolikus egyház, görögkeleti (ortodox) egyház, kolostori, káptalani és plébániai iskola, címerpajzs, sisakdísz, sisaketakaró, pajzstartó, jelmondat, tiara, mitra, pallium.</i> <i>Személyek:</i> Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, <i>Szent Márton, Szent Bernát, Szent Ferenc, Szent Domonkos</i>, Joann Gutenberg. <i>Topográfia:</i> Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, <i>Egyházi Állam</i>, Német-Római Császárság. <i>Jeruzsálemi Királyság, Monte Cassino, Szombathely.</i> <i>Évszámok:</i> 529 (<i>Monte Cassino, az első bencés alapítás</i>), 622 (Mohamed „futása”), 639 (<i>Jeruzsálem arab kézbe kerül</i>), 756 (<i>Kis Pipin adománya, az Egyházi Állam születése</i>), 800 (Nagy Károly császár), 1096 (<i>az első keresztes hadjárat kezdete</i>), 1099 (<i>Jeruzsálem visszafoglalása</i>), 1217-1218 <i>magyar keresztes hadjárat</i>, XV. század (könyvnyomtatás).
-------------------------	--

Tematikai egység	A magyarság történetének kezdetei és beilleszkedése Európa	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Magyar népmesék, hazai nemzetiségek és más népek meséi, mesefajták; mondák, regék, legendák. Alsó tagozatos olvasmányok a hun-magyar mondakörből, a vérszerződésről, a honfoglalásról, Szent Istvánról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az országalapítók és -építők (uralkodók és a közemberek) munkájának és emlékének megbecsülése, a közösségi összefogás, áldozatkészség és helytállás erejének felismerése a haza építésében és védelmében. Hazánk európai keresztény államközösségbe való sikeres beilleszkedésének az értékelése, a keresztény értékrend máig ható elemeinek és azok jelentőségének elfogadása. Az utókor a korszak szereplőit a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékeli. A magyarság múltjának megismerése, feldolgozása, a tények és a vitatott kérdések (eredet, rokonság stb.) együttes feltárásával is. Mondák és valóság közötti kapcsolatok és ellentmondások felismertetése. A kritikai gondolkodás fejlesztése különböző források feldolgozása és ütköztetése révén.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Mondák, krónikák és történetek a magyarság eredetéről és vándorlásáról.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A magyar őstörténetre vonatkozó ismeretek szerzése különböző típusú forrásokból. (<i>Pl. a rovásírásos ABC megismerése.</i>)	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A hun-magyar mondakör. Részletek magyar szentek legendáiból.
A magyar nyelv finn-ugor eredete. Nyelvrokonaink.		<i>Természetismeret:</i> a Kárpát-medence tájegységei, gazdaságföldrajzi jellegzetességeik.
Nomád életmód a sztyeppén.	<i>Kritikai gondolkodás:</i> – Forrásütköztetés a honfoglaló magyarok életmódjára vonatkozó ismeretek	
Uráltól a Kárpát medencéig.		

*A Ziskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az ősi magyar társadalom, hitvilág és harcmódor. Honfoglalás és letelepedés a Kárpát-medencében. A kalandozó hadjáratok. Amiről a nyelvünk mesél. Honfoglalás kori emlékek lakóhelyünkön. /Múzeumlátogatás/	megbeszélése során <i>(Pl. az ősi magyar hitvilág és az új vallás összehasonlítása.)</i> <i>Kommunikáció:</i> – Beszámolók, kiselőadások tartása. <i>(Pl. Csaba királyfi, a vérszerződés, a fehér ló mondája.)</i> – Rekonstrukciós rajzok elemzése. <i>(Pl. az ősi magyar öltözködés, lakhely, szerszámok és fegyverek.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> – Történelmi mozgások megragadása. <i>(Pl. a honfoglalás útvonalai.)</i>	<i>Ének-zene:</i> a magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánczene. <i>Visuális kultúra:</i> Festmények, szobrok és filmek a magyar mondavilágról, a vérszerződésről, a honfoglalásról és az államalapításról. Népvándorlás kori tárgyak. A román stílus hazai emlékei. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> részletek népszerű játékfilmekből. <i>(Pl. Koltay Gábor: Honfoglalás;)</i>

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, gazdaság, termelés, politika, államszervezet, törvény, adó, keresztény vallás, vallásüldözés, kultúra.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, <i>Személyek:</i> Attila, Álmos, Árpád. <i>Topográfia:</i> Urál, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély. <i>Évszámok:</i> IX. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás),

Továbbhaladás feltételei:

Az ókori, középkori egyetemes és magyar kultúrkincs élményszerű megismerésével az egyetemes emberi értékek elfogadása, a családhoz, a lakóhelyhez, a nemzethez, *vallási közösséghez* való tartozás élményének személyes megélése.

A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. a munka értékteremtő ereje) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok azonosítása.

A korábbi korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása.

A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását.

Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közjó, a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli.

Tudja, hogy az egyes népeket vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján tudjuk megkülönböztetni. Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat.

Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági tényezők együttesen befolyásolják.

Tudja, hogy az emberi munka nyomán elinduló termelés biztosítja az emberi közösségek létfenntartását. Ismerje fel a társadalmi munkamegosztás jelentőségét, amely az árutermelés és pénzgazdálkodás, illetve a városiasodás kialakulásához vezet.

Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat.

Tudja, hogy az eredettörténetek, a közös szokások és mondák erősítik a közösség összetartozását, egyben a nemzeti öntudat kialakulásának alapjául szolgálnak.

Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak. Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során.

Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni.

Legyen képes a történetek a feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket.

Legyen képes a tanuló történelmi ismeretét méríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

Legyen képes emberi magatartásformák értelmezésre, információk rendezésére és értelmezésére, vizuális vázlatok készítésére.

Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet.

Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani.

Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját.

Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen.

Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.

6. évfolyam

Óraszám: 72 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	A magyarság történetének kezdetei és beilleszkedése Európába	14 óra
2.	A világ és Európa a kora újkorban	14 óra
4.	Magyarország a XVI-XVIII. században	18 óra
5.	A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon	20 óra
	Év eleji és év végi ismételtes	6 óra

Tematikai egység	A magyarság történetének kezdetei és beilleszkedése Európába	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Mesék, mondák és valós történetek az <i>Anjoukról</i> és Hunyadiakról. A nándorfehérvári győzelem és a török háborúk hősei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A királyokat vagy uralkodókat a történetekben megismert személyes tulajdonságok és a kor kihívásaira adott (a társadalom életére hatást gyakorolt) válaszaik eredményessége, illetve önfeláldozó, <i>a közjavát szolgáló</i> magatartásuk alapján őrzi meg a történelmi emlékezet. A törökellenes harcok máig ható példája. Az összefogás jelentősége, hiányának katasztrófája. A történelmi személyiség szerepének, jelentőségének felismerése, személyek, csoportok tetteinek megindokolása. Történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetése. Képi és írásos források szövegének megértése, értelmezése.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A királyi hatalom megerősítése I. Károly idején. Nagy Lajos, a lovagkirály. <i>Jelentősebb hadjáratai és főbb törvényei.</i> <i>A középkori magyar egyházszervezet kiépülése.</i> <i>Luxemburgi Zsigmond a király</i>	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Információk szerzése, rendszerezése és értelmezése szöveges és képi forrásokból. (Pl. I. Károly politikai és gazdasági intézkedése írásos és képi források felhasználásával.) – Történeti események feldolgozása mai szövegek és rövid korabeli források alapján. (Pl. a nándorfehérvári győzelem.)	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Mondák az Anjou királyokról és Luxemburgi Zsigmondról. Népmesék és mondák Mátyás királyról. Arany János: Toldi. Arany János balladái. <i>Ének-zene:</i> Reneszánsz zene Mátyás király

*A Ziskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
és császár. Az új magyar főváros: Buda. Az első török és huszita háborúk. Hunyadi János török és huszita ellenes harcai. A nándorfehérvári diadal. Hunyadi Mátyás uralkodása, cseh és török háborúi. Hunyadi Mátyás reneszánsz udvara és könyvtára. Élet-halál harc a törökkel a Jagelló királyok idején. A Mohácsi vereség. A magyar egyház honvédő szerepe. Két király Magyarországon. Buda eleste.	<i>Kritikai gondolkodás:</i> - Lelet és rekonstrukció összevetése. (Pl. egy vár makettje és romjai.) <i>Kommunikáció:</i> - Tanulói kiselőadások tartása. (Pl. <i>Élet a középkori Budán.</i>) - Uralkodók és politikájuk jellemzése. (Pl. <i>a lovagkirály külső és belső tulajdonságai.</i>) <i>Tájékozódás időben és térben:</i> - Szinkronisztikus vázlat készítése (pl. <i>a XIV-XV. századi egyetemes és magyar történelmi eseményeiről.</i>) - Történelmi mozgások megragadása. (Pl. <i>Hunyadi János támadó hadjáratainak útvonalai.</i>) - Kronológiai adatok rendezése. (Pl. <i>A török háborúk eseményeinek elhelyezése időszalonon.</i>)	udvarából. <i>Vizuális kultúra:</i> A gótikus és a reneszánsz stílus építészeti emlékei Magyarországon. A középkori Buda műemlékei. Mátyás visegrádi palotája. <i>Nagy Lajos király diósgyőri vára. A Képes Krónika és Mátyás reneszánsz Corvinái.</i> <i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> <i>Jankovics Marcel: Magyar népmesék sorozat.</i>

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, törvény, királyság, vallás, kultúra, <i>honvédelem</i> , „ <i>Magyarország a kereszténység védőpajza</i> ”.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> aranyforint, nádor, nemes, ősiség és kilenced törvénye, kormányzó, végvár. <i>Személyek:</i> I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, <i>Kapisztrán Szent János</i>, <i>Beriszló Péter veszprémi püspök</i>, II. Lajos, Tomori Pál <i>kalocsai érsek</i>, Hunyadi Mátyás, I. Szulejmán. <i>Topográfia:</i> <i>Nikápoly</i>, <i>Várna</i>, <i>Rigómező</i>, Nándorfehérvár, Visegrád, Diósgyőr, Mohács,. <i>Évszámok:</i> 1308 (I. Károly), 1453 (<i>Konstantinápoly eleste</i>), 1456 (Nándorfehérvár), 1458-1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1526 (a mohácsi vereség).

Tematikai egység	A világ és Európa a kora újkorban	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok a földrajzi felfedezésekről, elsősorban Kolumbuszról, valamint a felfedezések előtti Amerikáról. Iskolai ismeretek a protestáns vallásokról és a <i>katolikus megújulásról</i> . Olvasmány vagy filmélmények a <i>korszak nagy szentjeiről</i> , nagy uralkodóiról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az emberi alkotótevékenység, kezdeményezőképeség (tudományos felfedezések és technikai találmányok stb.) a gazdasági fejlődés meghatározó elemei. A felfedezők, újtók töretlen hite, szilárd akarata és kitartása záloga a sikerességnek. A fejlettebb népek, államok erőfölényük birtokában leigázhatják, gyarmatosítják a fejletlenebbeket. Az államok közötti és társadalmon belüli konfliktusok nem egyszer forradalomhoz vagy háborúhoz vezetnek, melyek jelentős emberáldozatokkal járnak. A földrajzi felfedezések jelentőségének és hatásának felismerése az európai és amerikai életmódra. A XVI-XVII. századi <i>vallási megújulási mozgalmak</i> okainak és jelentőségének megértése. Élményszerű ismeretek szerzése a kora újkori „fényes udvarokról”. Információkat gyűjtése, képi és szöveges források együttes kezelése, a történelmi és földrajzi atlasz együttes használata. Párhuzamok keresése megismert történelmi élethelyzetek, események és mai életünk között.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A nagy földrajzi felfedezések okai, céljai és eredményei. A világkereskedelem kialakulása. Hódítók és meghódítottak. A felfedezések hatása az európaiak és amerikai őslakók életre. A reformáció. A katolikus megújulás kezdete. Reform-pápák és új szerzetesi közösségek a megújulás szolgálatában. Az alkotmányos királyság létrejötte Angliában.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Információk szerzése és rendszerezése tanári elbeszélés, tankönyvi szövegek és képek alapján. (Pl. a <i>Kolumbusz előtti Európán kívüli világról</i>.) - Következtetések levonása a feldolgozott információkból. (Pl. a <i>reformáció okai vagy a katolikus megújulás főbb újításai korabeli források alapján</i>.) - Írásos vagy rajzos vázlat elemzése. (Pl. a <i>királyi önkényuralom és az alkotmányos királyság jellemzői</i>.) <i>Kritikai gondolkodás:</i> - Különbségek azonosítása egy-egy történelmi jelenség kapcsán (pl. a <i>felfedezések okainak és céljai</i>) <i>Kommunikáció:</i> - Beszámoló készítése. (Pl. <i>egy felfedező útja</i>.)	<i>Hittan: Egyház történet.</i> <i>Vizuális kultúra:</i> A barokk templomok külső-belső arculata. A barokk stílus jellegzetességei. A versailles-i palota és a barokk Róma legnagyobb mesterei. <i>Ének-zene:</i> a barokk és a klasszikus zene néhány mestere. <i>Mozgóképkultúra és médiismeret:</i> részletek népszerű játékfilmekből (pl. <i>Ridley Scott: A Paradicsom meghódítása; Eric Till: Luther; Roland Joffé: A missió; Luigi Magni: Legyetek jók, ha tudtok;</i>

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A francia Napkirály udvara. Nagy Péter és az Orosz Birodalom születése. A felvilágosodás kora. Nagy felvilágosult gondolkodók. Új eszmék támadása. A jezsuita rend eltörlése. Az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca. Az Egyesült Államok létrejötte. Az új amerikai köztársaság politikai rendszere.	– Saját vélemény megfogalmazása (pl. a katolikus megújulás fontosságáról). – Összehasonlító táblázatok készítése (pl. a katolikus és protestáns vallások különbségeiről). <i>Tájékozódás időben és térben:</i> – A korszak néhány kiemelt eseményének elhelyezése az időszalagon. – Néhány kiemelt esemény megjelölése kontúrtérképen. (Pl. a felfedező utak és az első gyarmatok.)	<i>Dráma és tánc:</i> Molière 1-2 műve (pl. Tudós nők, Kényeskedők).

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, értelmezés, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gyarmatosítás, politika, állam, államszervezet, alkotmányos királyság, köztársaság, parlamentarizmus, birodalom, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> újkor, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, felvilágosodás, alkotmány, <i>jezsuiták, piaristák.</i> <i>Személyek:</i> Kolumbusz, Luther, Kálvin, Cromwell, XIV. Lajos, <i>Morus Szent Tamás, Loyolai Szent Ignác, Kalazanci Szent József.</i> <i>Topográfia:</i> Amerika, Versailles, London, Trdent (Trento). <i>Évszámok:</i> 1492 (Kolumbusz), 1517 (Luther fellépése), 1545–1563 (<i>Tridenti Zsinat</i>).

Tematikai egység	Magyarország a kora újkorban	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Magyarország felemelkedése és jelentős európai hatalommá válása. A törökellenes küzdelmek kezdetei. A Hunyadiak kora. Hazánk a XV. század végén, XVI. század elején. A török előretörés. A mohácsi vereség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti öntudat erősítése a hódítókkal szembeni védekezés, a hősi önfeláldozás példáin keresztül. A közösségek széthúzása gyengíti a társadalom védekező képességét a hódítással szemben, az összefogás és az egységes fellépés azonban még egy vereség esetén is a behódolás helyett kiegyezést eredményezhet. A török terjeszkedés megállítása jelentőségének belátása hazánk és Európa szempontjából. Annak érzékelése, hogy két nagyhatalom közötti helyzetünk fokozott terhet rótt a társadalom minden rétegére. A vallási és politikai megosztottság következményeinek megértése. Annak észrevétele, hogy az egyeduralmi törekvések saját céljával ellentétes hatást válthatnak ki. <i>A reformáció magyarországi okai és a magyar katolikus megújulás.</i> Az igény felkeltése múzeumok, várak felkeresésére határokon innen és túl.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>A reformáció okai és következményei Magyarországon.</i> Három részre szakadt ország élete. <i>Katolikusság helyzete Erdélyben és a hódoltságban.</i> Végvári harcok – végvári hősök. A nagy várháborúk kora. <i>Oláh Miklós és a magyar katolikus megújulás kezdetei.</i> Az Erdélyi Fejedelemség aranykora <i>Báthory István</i> és Bethlen Gábor idején. <i>Pázmány Péter és a magyar katolikus megújulás virágkora.</i> <i>Magyar katolikus arisztokrácia a megújulás szolgálatában.</i> Magyarország török alóli felszabadítása. <i>XI. Ince pápa szerepe az ország felszabadításában.</i>	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Információgyűjtés, rendszerezés a tankönyvből és olvasókönyvekből <i>(pl. a végvári katonák életéről).</i> - Életmódtörténeti ismeretek gyűjtése. <i>(Pl. a kor jellegzetes magyar, német és török ruházatkodása. A végvári hősök címerei).</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> - A három országrész jellegzetességeinek összevetése. - A személyiség szerepe a történelemben: <i>(Pl. Pázmány Péter, Báthory István, Zrínyi Miklós, Esterházy Miklós, II. Rákóczi Ferenc élete, pályaképe.)</i> <i>Kommunikáció:</i> - Kiselőadás tartása a <i>reformáció hatásairól, a katolikus megújulás eredményeiről (Pl. kulturális hatásuk elemzése.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i>	<i>Hittan: Egyháztörténet.</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Gárdonyi Géza: Egri csillagok. Arany János: Szondi két apródja. Arany János balladái. <i>Ének-zene:</i> Népdalok a török korból, kuruc dalok. A barokk zene. A tárogató. <i>Vizuális kultúra:</i> Jelentősebb barokk műemlékek Magyarországon. Az erdélyi építészet jellegzetességei. A török hódoltság műemlékei: mecsetek és fürdők. <i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> Részletek népszerű játékfilmekből. <i>(Pl.</i>

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A Rákóczi-szabadságharc. <i>A katolikus II. Rákóczi Ferenc fejedelem hite.</i> Az ország újjáépítése és benépesítése III. Károly korában. <i>Az egyházi szervezet helyreállítása az egykori hódoltságban.</i> <i>Kiemelkedő jelentőségű főpapok az újjáépítésben.</i> Mária Terézia uralkodása és intézkedései. A felvilágosult II. József császár és rendeletei. A pápa és a császár ellentéte.	Történelmi térkép elemzése. (Pl. információk gyűjtése a három részre szakadt ország térképének segítségével.) Történelmi mozgások megragadása. (Pl. A felszabadító hadjáratainak útvonalai.)	Várkonyi Zoltán: Egri csillagok. Bán Frigyes: Rákóczi hadnagya.

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, nemzetiség, népességfogyás, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államszervezet, rendelet, birodalom, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, kuruc, labanc, hajdú, úrbér, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, <i>kassai vértanúk</i> <i>Személyek:</i> Dobó István, Bocskai István, Báthory István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, Pázmány Péter, Esterházy Miklós, Esterházy Pál, Kobáry István, XI. Ince, Padányi Bíró Márton, , Esterházy Károly, Migašši Kristóf. <i>Topográfia:</i> Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Gyulafehérvár, Debrecen. <i>Évszámok:</i> 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk éve”), 1616 (Pázmány esztergomi érsekségének kelte), 1686 (Buda visszavívása), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1740–1780 (Mária Terézia).

Tematikai egység	A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Ismeretek olvasmányok és filmek alapján a francia forradalomról és Napóleonnól. A gőz szerepe az első ipari forradalomban. Olvasmányok Széchenyiről, a Lánchídról és Kossuthról. Alsó tagozatos olvasmányok az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A polgárosodással párhuzamosan az egyenlőség, szabadság, testvériség eszméinek együttese nagy társadalmi mozgósító erővel hat. A jelentős társadalmi és gazdasági átalakulásoknak egyaránt vannak győztesei és vesztesei, e folyamat vizsgálata feltárhatja a személyes és közösségi sors közötti összefüggéseket. Az utókor nézőpontjából az válik történelmi személyiséggé, hőssé vagy mártírrá, aki a személyes érdekei elé a közösség hosszú távú érdekeit helyezi. A középkori államok és a polgári nemzetállamok közti különbség megértetése. A polgári nemzetállammá válás békés és erőszakos útjainak értékelése. A reformkor, a forradalom és a szabadságharc tanításának során hazafiságra nevelés. A korszak nagy történelmi személyiségei példamutató életének és munkásságának megismerése és értékelése. A reformkor legjelentősebb eredményeinek megismerése, és ezek jelentőségének értékelése a korábbi magyarországi és az európai viszonyok tükrében. A történelmi forrásokon túl más tárgyak ismereteinek, információinak felhasználása. Következtetések levonása történelmi térképek segítségével.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A francia polgári forradalom és vívmányai. A jakobinus terror. A forradalom felfalja saját gyermekeit. Az üldözött katolikus egyház a francia forradalom idején. Bonaparte Napóleon felemelkedése és bukása. Bonaparte Napóleon visszaállítja a francia katolikus egyházat. A napóleoni kor nagy csatái és hadvezérei. Az ipari forradalom első	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Ismeretszerzés tanári elbeszélés és vázlatrajz alapján. (Pl. II. József felvilágosult intézkedései, a jakobinus diktatúra eltörli, Napóleon visszaállítja a francia egyházat, Széchenyi és Kossuth reformkori tevékenysége.) – Következtetések levonása rövid közjogi forrásrészletekből. (Pl. az USA függetlenségi nyilatkozata, az Emberi és polgári jogok nyilatkozatából, II. József türelmi rendeletéből, az 1848. évi áprilisi törvényekből, a márciusi ifjak 12 pontjából.) <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Változások és hatásaik nyomon követése. (Pl. az angol gyarmati politika és hatása az USA függetlenségi törekvésekre, a	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Csokonai, Kölcsey, Vörösmarty és Petőfi versei. Jókai Mór: A kőszívű ember fiai. <i>Természetismeret:</i> az iparfejlődés környezeti hatásai. <i>Ének-zene:</i> Marseillaise, a nagy romantika mesterei. Erkel: Himnusz, Egressy Béni: Szózat, 1848-as dalok. <i>Vizuális kultúra:</i> a kort bemutató történelmi festmények. <i>Mozgóképkultúra és</i>

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
feltalálói és találmányai. Katolikus egyház a Szent Szövetség korában. Széchenyi István fellépése, a reformkor kezdete. A reformkori rendi országgyűlések fő kérdései. Kossuth Lajos programja és szerepe a reformkorban. Magyar egyház a 19. század első felében. Az egyház és a reformtörekvések. Az 1848. március 15-i pesti forradalom. Az 1848. évi áprilisi törvények. A törvények és a katolikus egyház. Az első független magyar minisztérium és tevékenysége. A szabadságharc kezdete. Az őszi és téli hadjárat hősei. Az 1849-es tavaszi hadjárat nagy csatái és hősei. Az orosz beavatkozás és a szabadságharc leverése. A megtorlás. Egyháziak részvétele a szabadságharcban. A megtorlás egyházi áldozatai.	<i>katolikus egyház helyzetének változása a felvilágosodás, a francia forradalom, a napóleoni korszak és a szent szövetségi korszak idején, az 1848-as pesti forradalom hatása az utolsó rendi országgyűlés munkájára, a szabadságharc bukásának következményei.)</i> Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása. (Pl. Robespierre zsarnok vagy forradalmár? Napóleon a francia egyház szabadságának visszaállítója, vagy a pápák fogságba vetője? Kossuth Lajos a „magyarok Mózese”, vagy az ország háborúba taszítója?) <i>Kommunikáció:</i> Tanulói kiselőadás jelentős történelmi személyiség életéről. (Pl. George Washingtonról, VI. és VII. Pius pápáról, Bonaparte Napóleonról, Széchenyi Ferencről és Istvánról, Wesselényi Miklósról, Erdős Imréről.) Saját vélemény megfogalmazása (pl. a felvilágosodás fontosságáról, a felvilágosodás ellentmondásairól, árnyoldalairól, II. József intézkedéseinek helyességéről, a szerzetesrendek feloszlásáról, a francia forradalmi terrorról, a francia forradalmi ateizmusról, a forradalom egyházellenességéről). <i>Tájékozódás időben és térben:</i> Jelentős események egymásra hatásának vizsgálata. (Pl. a francia forradalom hatása a francia katolicizmusra, a pesti forradalom hatása a pozsonyi rendi országgyűlés történetére.) Történelmi térkép elemzése. (Pl. információk gyűjtése a reformkori Magyarországot bemutató térkép segítségével.) Történelmi mozgások megragadása. (Pl. Az 1848/49-es szabadságharc hadjáratainak	<i>médiaismeret: részletek népszerű játékfilmekből (pl. Andrzej Wajda: Danton; Várkonyi Zoltán: A kőszívű ember fiai; Bereményi Géza: A Hídember).</i>

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<i>útvonalai.)</i>	

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, jelentőség, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, forradalom, felemelkedés, lesüllyedés, népességgrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, királyság, köztársaság, államszervezet, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, nemzet, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> népfelség elve, jakobinus, <i>racionalizmus</i>, <i>ateizmus</i>, <i>konkordátum</i>, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bér munkás, kapitalizmus, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, honvédség, trónfosztás. <i>Személyek:</i> XVI. Lajos, VI. Pius pápa, Robespierre, Napóleon, VII. Pius pápa, Watt, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József., Mednyánszky Cézár, Kreith Béla, Erdősi Imre. <i>Topográfia:</i> Waterloo, Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad. <i>Évszámok:</i> 1773 (<i>jezsuita rend eltörlése</i>), 1780-1790 (II. József), 1781 (<i>szerzetesrendek eltörlése</i>), 1776 (USA Függetlenségi nyilatkozat), 1789 (a francia forradalom kezdete), 1801 (<i>a francia katolikus egyház visszaállítása</i>), 1815 (a waterlooi csata, Szent Szövetség), 1830 (a Hitel megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–1836 (reformországgyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk kivégzése).
A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Az ókori, középkori és korai újkor egyetemes és magyar kultúrkincs élményszerű megismerésével az egyetemes emberi értékek elfogadása, a családhoz, a lakóhelyhez, a nemzethez, <i>vallási közösséghez</i> való tartozás élményének személyes megélése. A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. a munka értékteremtő ereje) és egyszerű, átékelhető erkölcsi tanulságok azonosítása. A korábbi korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása. A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását. Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közjó, a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli. Tudja, hogy az egyes népeket vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján tudjuk megkülönböztetni. Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat. Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági tényezők együttesen befolyásolják. Tudja, hogy az emberi munka nyomán elinduló termelés biztosítja az emberi közösségek létfenntartását. Ismerje fel a társadalmi munkamegosztás jelentőségét, amely az áruterelés és pénzgazdálkodás, illetve a városiasodás kialakulásához

	vezet. Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat. Tudja, hogy az eredettörténetek, a közös szokások és mondák erősítik a közösség összetartozását, egyben a nemzeti öntudat kialakulásának alapjául szolgálnak. Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak. Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során. Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Legyen képes a történetek a feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket. Legyen képes a tanuló történelmi ismeretét méríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából. Legyen képes emberi magatartásformák értelmezésre, információk rendezésére és értelmezésére, vizuális vázlatok készítésére. Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet. Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját. Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen. Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.
--	--

Továbbhaladás feltételei:

A koraújkori egyetemes és magyar kultúrkincs élményszerű megismerésével az egyetemes emberi értékek elfogadása, a családhoz, a lakóhelyhez, a nemzethez, *vallási közösséghez* való tartozás élményének személyes megélése.

A korábbi korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása.

A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását.

Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közjó, a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli.

Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat.

Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági tényezők együttesen befolyásolják.

Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat.

Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak. Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során.

Legyen képes a történetek a feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket.

Legyen képes a tanuló történelmi ismeretét méríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

Legyen képes emberi magatartásformák értelmezésre, információk rendezésére és értelmezésére, vizuális vázlatok készítésére.

Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet.

Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani.

Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját.

Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen.

Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.

7–8. évfolyam

Az alapfokú oktatást záró két osztály *történelemtanításában* már lehetőség van a múltat a korábbinál összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjét megragadva, sokoldalúbb összefüggésekbe ágyazva bemutatni. Az ebben a képzési szakaszban belépő *társadalmi és állampolgári ismeretek* a történelemmel együtt a korábbiaknál nagyobb lehetőséget kínálnak az állampolgárságra, demokráciára nevelésre. A nemzeti azonosságtudatra és a hazafiságra nevelés követelménye pedig Trianon utáni történelmünkben a határon túli magyarság sorsát nemzetünk múltjának és jelenének részeként kívánja tárgyalni. Fontos az európai integráció és a globalizáció folyamatának összeegyeztetése az egészséges nemzeti azonosságtudat kialakításával és ápolásával. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia készíti elő tanulóinkat a közügyekben való részvételre. Ez elsősorban a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek keretében valósul meg. Tárgyunkon keresztül is elérendő fontos cél a hatékony, önálló tanulás és a történelmi ismeretek önálló elsajátítása képességének mind magasabb szintre emelése is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már elvont fogalmi gondolkodásra is képessé válnak. Az alsóbb évfolyamokra jellemző, a múltat megjelenítő történettanításnál ez már jobban közelít a történelemelemzés irányába. Mindez nem jelenti azonban azt, hogy a képszerűség elvét és igényét teljességgel sutba dobjuk, de mindenképpen törekednünk kell arra, hogy a tanulókkal a történelem elemzésének alapvető módszereit elsajátíttassuk. A két osztály anyaga az elmúlt másfél évszázad történelmét dolgozza fel. A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretekkel együtt egyrészt felkészíti tanítványainkat arra, hogy megértsék saját korukat, másrészt, hogy a jelenben felmerülő kérdésekre főként a közelmúlt történelmében keressenek és kapjanak válaszokat. Legalább ennyire fontos azonban az is, hogy a demokrácia értékeinek bemutatásával felkészítsük őket a felelős állampolgári létre és a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A társadalmi és állampolgári ismeretek – mint szocializációs hatású témaköröket átfogó tartalmi terület – természetes módon kapcsolódik a NAT-ban megfogalmazott valamennyi általános fejlesztési feladathoz. Ez a lehetősége abból fakad, hogy a jelenben való eligazodásra igyekszik felkészíteni a tanulókat. Olyan tartalmakat visz be az oktatásba, amelyek a hétköznapi életben közvetlenül hasznosítható tudást eredményeznek. Olyan készségek fejlesztését célozza, amelyek – miként az összes kulcskompetencia – széles körben hasznosíthatók az iskolán kívüli életben is. A témakörök feldolgozása hozzájárul a *szociális és állampolgári*, valamint a *kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia* fejlesztéséhez. Az általános nevelési célok közül

jelentős mértékben segíti az állampolgárságra és demokráciára való nevelést, a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség gondolatának elmélyülését a tanulóknban, a gazdasági és a pénzügyi nevelést, valamint kisebb mértékben a pályaorientációt is.

Az általános iskola utolsó évfolyamán megjelenő *társadalmi és állampolgári ismeretek* témakörei a társadalomtudományi oktatás lezárását jelentik az iskolatípuson belül. A témakörök a történelmi tudásra építve foglalják össze, és a diákok saját életére vonatkoztatják a korábban megismert társadalmi, gazdasági és politikai fogalmakat, illetve viszonyrendszereket. E témák feldolgozása ugyanakkor előkészítés is a továbblépésre, hiszen ez az év fordulópontot jelent a tanulók többségének életében. 14 éves kortól felgyorsul a szocializáció. Egyre fontosabbá válik az állampolgári jogok és kötelességek ismerete, valamint tudatos gyakorlása, a gazdaság működésének átlátása, a vállalkozói szemlélet kialakulása, valamint a bonyolult társadalmi viszonyok reális értelmezése. A fiatalok egyre aktívabb önálló fogyasztókká válnak, ezért fontos, hogy e téren is a tudatosság jellemezze döntéseiket. A tantervben szereplő jelenismereti témakörök elő kívánják segíteni a fiatalok társadalmi beilleszkedését, egyéni érvényesülésüket és közösségi felelősségvállalását. Olyan képességek megerősödését kívánják támogatni, amelyek birtokában a tanulók el tudnak igazodni számukra ismeretlen helyzetekben, megoldásokat tudnak keresni azokra a problémákra, amelyekkel szembesülnek, képesek a lehetőségeik mérlegelésére, dönteni tudnak, valamint az általános emberi és polgári normáknak megfelelő módon viselkednek.

Ebben az életszakaszban lesznek a tanulók között olyanok, akik közvetlenül vagy tanulási irányuk megválasztásával elindulnak a munka világa felé. Számukra külön is fontos lehet mindaz, amivel e témakörök feldolgozása hozzá tud járulni a pályaválasztásról, valamint a gazdasági és a pénzügyi kérdésekről való reális gondolkodás megalapozásához.

A XX. századi történelem, de a társadalmi és állampolgári ismeretek témakörei is számos izgalmas lehetőséget kínálnak a *médiamodul* egységeinek beépítésére. Ezek az egységek a tanulási folyamat bármely pontján tetszés szerint elhelyezhetők, ahol támogatják az adott korszak jobb megértését – hozzájárulva egyúttal a médiaismeret sajátos fejlesztési céljainak a megvalósulásához is.

7. évfolyam

Óraszám: 72 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	➤ A nemzetállamok kora	23 óra
2.	➤ Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében	37 óra
	➤ (A nagyhatalmak versengése és az első világháború)	(11 óra)
	➤ (Európa és a világ a két háború között)	(11 óra)
	➤ (Magyarország a két világháború között)	(15 óra)
3.	➤ Médiakörnyezet, a média funkciói, a nyilvánosság	3 óra
4.	➤ A médiamodellek és intézmények	3 óra
5.	➤ A média társadalmi szerepe, használata – ➤ Reklám és hír a hagyományos és az új médiában	2 óra
	Év eleji és év végi ismétlés	4 óra

Tematikai egység	A nemzetállamok kora	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Jelentős események és történelmi személyiségek felidézése a középkori és az újkori Európa történetéből. Amerika felfedezése, Kolumbusz és tengerésztársainak élete. Találmányok, ipari fejlődés. Az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc eseményei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti öntudat és a hazafiság megjelenésének jellemzői. A nemzetépítés mint a közösségteremtés új formájának felismerése. A nemzetállamiság társadalmi összetartó elemeinek tudatosítása. A középkor és az újkor egy-egy részterületének összehasonlítása, a XIX. századi Európa és Észak-Amerika történelme közös vonásainak megállapítása. Annak bemutatása, hogy a középkori és az újkori vezető államok közül néhány a XIX. században és ma is vezető szerepet tölt be a politikai és gazdasági életben. <i>A katolikus egyház helyzete az új viszonyok között.</i> A tudományos és technikai fejlődés bemutatása, pozitív és negatív oldalának megismerése. A változások lényegének megértése és értelmezése, saját vélemény kifejtése, alátámasztása önálló kutatómunkával. Az egyes események nyomon követése és értelmezése térképen, bizonyos tények, adatok felkutatása.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Indián háborúk az amerikai vadnyugaton. Magyarok részvétele az amerikai polgárháborúban és a vadnyugat meghódításában. Az osztrák – piemonti háború. Az egységes Olaszország megszületése. <i>IX. Pius pápa és a „római kérdés”.</i> Az osztrák – porosz, a francia-porosz háborúk és a német egység létrejötte. A párizsi kommün, és az első vörös terror. Magyarok részvétele az olasz és német egység mozgalmakban. Az ipari forradalom második szakaszának feltalálói és találmányai. <i>XIII. Leó pápa és a Rerum novarum enciklika hatása.</i> Szövetségi rendszerek és katonai tömbök kialakulása.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Információk gyűjtése lexikonokból, az internetről vagy könyvtári kutatással. <i>(Pl. a közlekedés fejlődése a lovas kocsitól az autóig, a monarchia népei és vallásai)</i> <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Magyarázat az egységes államok kialakulásának történelmi okaira. <i>(Pl. az Egyesült Államok megszületése.)</i> <i>Kommunikáció:</i> – Beszámoló készítése valamilyen témáról. <i>(Pl. a korszak nagy egyházi alakjai, magyar tudósai, feltalálói.)</i> <i>Tájékozódás időben és térben:</i> – A tanult földrajzi helyeknek térképen történő megkeresése. – Vaktérkép <i>(pl. a dualista kori egyházmegyéek berajzolása, a központi hatalmak és az antant országok berajzolásához).</i>	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Vizuális kultúra:</i> a XIX-XX. század fordulójának stílusirányzatai. <i>Ének-zene:</i> Liszt zenéje. A kort idéző híres operarészletek. <i>Fizika:</i> Korabeli felfedezések, újítások, találmányok <i>(pl. autó, izzó, telefon).</i> Ezek működésének elvei.

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, nemzet, nemzetiség, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, életmód, gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ágak, egyeduradalom, önkényuralom, királyság, császárság, köztársaság, parlamentarizmus, demokrácia, közigazgatás, birodalom.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, tömegkultúra, „keleti kérdés”, „római kérdés”. <i>Személyek:</i> I. Vilmos császár, Garibaldi, Bismarck, Lincoln, Edison, Marx, XIII. Leó pápa. <i>Topográfia:</i> Olaszország, Németország, Egyesült Államok. <i>Évszámok:</i> 1859 (csata Solferinónál), 1861-1865 (polgárháború az Egyesült Államokban), 1866 (csata Königratz-nél), 1870 (az olasz egység létrejötte), 1871 (a német egység létrejötte), 1870 (<i>Tévedhetetlenségi dogma</i>), 1891 (<i>Rerum novarum enciklika</i>)

Tematikai egység	A nemzetállamok kora	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A forradalom és a szabadságharc történetének ismerete. A magyar polgári átalakulás elhelyezése időben és térben, a XIX. századi Európa viszonyai közepette. Egységes nemzetállamok létrejötte. A vonatkozó térképek ismerete. Iskolai megemlékezések: az aradi vértanúk emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az uralkodói önkény, a zsarnoki intézkedések felismerése, hátrányainak tudatosítása. A nemzetek közötti szembenállás feloldásaként, a kölcsönös engedményeken alapuló megegyezés (kiegyezés) jelentőségének felismertetése, elfogadása. A békés építő munka eredményeink megismertetése, értékeinek megbecsülése. A XIX. század második fele magyar történelmének csomópontjainak, lényegi gazdasági és társadalmi folyamatainak, néhány főbb történésének megismertetése. Annak megértése, hogy az adott lehetőségek minél teljesebb körű kihasználása európai összehasonlításban is jelentős előrelépést hozott. A kor szemlélése a korábbi magyarországi fejlődés ütemével, illetve a korabeli európai viszonyokkal szinkronba állítva. A kor egy-egy jeles politikusa, személyisége munkásságának értékelése.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország az önkényuralom éveiben. Az osztrák konkordátum hatása a magyar egyház életére. Deák Ferenc és az osztrák-magyar kiegyezés. Az új dualista állam. A kiegyezés korának egyházi kérdései. Magyarország gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése. Kultúrharc az egyházpolitikai törvények körül. A szocialista munkásmozgalom kialakulása. A Katolikus Néppárt és a keresztényszocialista mozgalom megszületése. Budapest világvárossá válik. Út az egyházi élet megújulása felé. Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei. A nemzetiségek helyzete. Helytörténeti séta: A dualizmus korának építészeti emlékei lakóhelyeden.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Az adatok oszlop- és kördiagramokban történő feldolgozása. (Pl. a <i>korszak gazdasági fejlődésének jellemzői.</i>) Ismeretszerzés írásos és képi forrásokból. (Pl. <i>tájékozódás Budapest XIX. századi történelmi emlékeiről.</i>) <i>Kritikai gondolkodás:</i> Érvek és ellenérvek gyűjtése a kiegyezésről. (Pl. <i>vita arról, hogy ez a lépés az ország megmentésének vagy elárulásának tekinthető-e.</i>) Beszámoló a millenniumi eseményekről a kor fény- és árnyoldalait is bemutatva. <i>Kommunikáció:</i> A dualista rendszer államszerkezeti ábrájának elkészítése, és magyarázata. A kiegyezésben főszerepet játszó személyiség portréjának bemutatása (pl. <i>Deák Ferenc, Eötvös József, Ferenc József.</i>) <i>Tájékozódás térben és időben:</i> Földrajzi, néprajzi (pl. <i>bonismereti</i>) és történelmi térképek összevetése. Budapest fejlődésének nyomon követése (pl. <i>korabeli és mai térkép alapján</i>).	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok. Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk. <i>Vizuális kultúra:</i> A magyar történeti festészet példái. A századforduló magyar építészeti emlékei és legismertebb festői. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családok eltérő helyzete, életszínvonala a XIX. század végén.

*A Ziskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrások, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, önkényuralom, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, vallás.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> passzív ellenállás, kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, millennium, agrárország, emigráció, amnesztia, <i>keresztényszocialista mozgalom, Katolikus Népszövetség.</i> <i>Személyek:</i> Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán, Kandó Kálmán, Bánki Donát, <i>Kolping Adolf, Zichy Nándor, Esterházy Mór, Prohászka Ottokár, Giesswein Sándor, Bangha Béla.</i> <i>Topográfia:</i> Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest. <i>Évszámok:</i> 1867 (a kiegyezés), 1894 <i>egyházpolitikai törvények</i>). 1896 (a millenniumi ünnepek).

Tematikai egység	Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében (A nagyhatalmak versengése és az első világháború)	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A XIX. századról szóló olvasmányok, filmek, képek. A nemzetállamok kialakulása Európában, mely folyamat konfliktushoz vezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jogos és jogtalan háború, a honvédelem és hódítás közötti különbségtétel tudatosítása. Az emberi élet értékének felismerése, a háború pusztításainak elutasítása, a hősi halottak emlékének ápolása, a békés életviszonyok jelentőségének megértetése, elfogadása. Az első világháborúhoz vezető történelmi folyamatok és szövetségek megismerése. Önálló gyűjtő- és kutatómunkával a témával kapcsolatban ismeretek szerzése. Önálló tájékozódás, a katonai események nyomon követése a térképen. Annak tudatosítása, hogy Európa történelmének addigi legvéresebb időszaka az első világháború volt.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Gyarmatbirodalmak és katonai tömbök kialakulása. Az első világháború kirobbanásának okai. A szarajevói merénylet. A háború kirobbantása. Mozgó háborúból állóháború. Tömegek és	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Jegyzetek készítése Európa nagyhatalmainak vezetőiről. (Pl. II. Vilmos, Ferenc József, II. Miklós). – Ismeretszerzés a XIX. század végi nagyhatalmakról az internetről. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Érvek gyűjtése (pl. a háború törvényszerű kitérője, illetve annak	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Földrajz:</i> Európa, és benne a Balkán helye a mai földrajzi térképeken. <i>Kémia:</i> vegyi fegyverek. <i>Ének-zene:</i> katonanóták archív felvételekről. <i>Vizuális kultúra:</i> filmek, korabeli fotók, albumok a

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
gépek háborúja. Magyar katonák az első világháború különféle harcterein. A háború következményei. Oroszországban, Lenin és a bolsevikok hatalomra kerülése. Polgárháború és kommunista terror a Oroszországban. Az örmény holokauszt. XV. Benedek pápa béketörekvései a háború alatt. Az Egyesült Államok belépése és az antant győzelme a világháborúban. Helytörténeti séta: I. világháborús magyar katonasírok meglátogatása a helyi temetőben.	<i>elkerülhetősége mellett).</i> <i>Kommunikáció:</i> – Grafikonok, táblázatok elemzése, készítése az első világháború legfontosabb adatairól. – Vita. <i>(Pl. A politikusok szerepe és felelőssége az első világháború kirobbantásában.)</i> <i>Tájékozódás térben és időben:</i> – A történelmi tér időbeli változásai. <i>(Pl. a határok újrarajzolása a háború után)</i> – Vaktérképek készítése. <i>(Pl. frontvonalak berajzolása.)</i> – Az események ábrázolása időszalagon.	Magyar évszázadok című tévésorozatból. <i>Informatika:</i> adatok gyűjtése történelmi eseményekről és személyekről az interneten.

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági teljesítmény, politika, állam, államforma, államszervezet, birodalom, szuverenitás, háború, hadsereg.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> mozgóháború, állásháború/állóháború, bolsevik, szovjet, hátország, kétfrontos háború. <i>Személyek:</i> II. Vilmos, Lenin, Wilson, II. Miklós, XV. Benedek. <i>Topográfia:</i> Szerbia, Szarajevó, Pétervár, Oroszország. <i>Évszámok:</i> 1914. július 28. (a világháború kirobbanása), 1914-1918 (az első világháború), 1917 (az oroszországi forradalom és a bolsevik hatalomátvétel).

Tematikai egység	Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében (Európa és a világ a két háború között)	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A XIX. század nagyhatalmainak ellentétei, a gyarmatosítás alakulása az előző évfolyam tanulmányai alapján. Az első világháború nagy csatái, új fegyverei, és a világgégés következményei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A háborút lezáró béke nem a résztvevők bűnei és érdemei alapján köttetik meg, hanem a győztesek érdekeinek megfelelően. A háború és a válságok következményeként a szélsőséges politikai erők befolyásának növekedése és hatalomra jutásuk lehetőségének felismertetése, a modern diktatórikus rendszerek jellemzőinek azonosítása, elítélése. Az első világháború utáni rendezés és következményei megismerése. A területi változások térképen történő nyomon követése. A történelmi összefüggések megértése, egyszerűbb források elemzése.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A Párizs környéki békék. Európa új arca. Bolsevik lázadások Németországban. A lengyel – orosz háború. háború. Sztálin és a kommunista diktatúra a Szovjetunióban. Mussolini és a fasiszta diktatúra Olaszországban. A lateráni szerződés. A Vatikán Állam létrejötte. A nagy gazdasági világválság az Egyesült Államokban és Európában. Hitler és a nemzetiszocialista Németország. A spanyol polgárháború. Keresztényüldözés a Spanyol Köztársaságban. Zsidó- és	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Ismeretek szerzése a békekötés dokumentumaiból (pl. új országhatárok). Statisztikák összevetése (pl. az európai nagyhatalmak és gyarmataik területük, népességük, ásványkincseik alapján). <i>Kritikai gondolkodás:</i> Feltevések megfogalmazása a számunkra igazságtalan békéről. Az első világháború utáni békék történelmi következményei, és az abból eredő újabb konfliktusok felismerése. Többféle képpen értelmezhető szövegek és képi dokumentumok elemzése. <i>Kommunikáció:</i> A gazdasági világválság magyarázata, összehasonlítása napjaink gazdasági folyamataival. Diagramok készítése (pl. termelési és munkanélküliség adatokból).	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Földrajz:</i> Kelet- és Közép-Európa térképe. <i>Vizuális kultúra:</i> Dokumentum- és játékfilmek, fotók, albumok. Játékfilmek (pl. Chaplin: Modern idők, A diktátor), rajzfilmek (pl. Miki egér), Walt Disney stúdiója, George Orwell: Állatfarm Építészek (pl. W. Gropius, F. L. Wright, Le Corbusier), szobrászok (pl. H. Moore) és festők (pl. H. Matisse, P. Picasso, M. Duchamp, M. Chagall, S. Dalí). Ének-zene: neoklasszicizmus (pl. Stravinsky: Purcellina).

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
keresztényüldözés a náci Németországban. A náci terjeszkedés Európában.	<i>Tájékozódás térben és időben:</i> Az események és az évszámok elhelyezése a térképen.	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, gazdasági válság, politika, állam, államforma, államszervezet, egyeduralom, demokrácia, parlamentarizmus, diktatúra, közigazgatás, birodalom, szuverenitás.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> békediktátum, kommunizmus, GULAG, személyi kultusz, fasizmus, nemzetiszocializmus, kisantant, proletárdiktatúra, gazdasági válság. <i>Személyek:</i> Clemenceau, Sztálin, Roosevelt, Mussolini, Hitler, XI. Pius pápa, Franco. <i>Topográfia:</i> Szovjetunió, New York. <i>Évszámok:</i> 1918. november 11. (az első világháború vége), 1922 (Marcia su Roma, a Szovjetunió megalakulása), 1929 (lateráni szerződés, Vatikán Állam megalakulása), 1929-1933 (a nagy gazdasági világválság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése), 1937 („Égető aggodalommal” és az „Ateista kommunizmusról” kezdetű enciklikák).

Tematikai egység	Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében (Magyarország a két világháború között)	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A dualizmus korának Magyarországa. Korábbi olvasmányok a trianoni békediktátumról és a trianoni Magyarországról. Iskolai megemlékezések: a nemzeti összetartozás napja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti önvédelem és az önfeladás közötti különbség azonosítása, valamint a politikai kalandorság jellemzőinek és következményeinek felismerése. A trianoni békediktátum és országvesztés igazságtalan kegyetlenségének tudatosítása, nemzeti sorstragédiaként való empatikus megélése. Annak tudatosítása, hogy egy-egy nemzet érdekérvényesítése legtöbbször egy másik nemzet kárára történik, így a vesztes fél ezt nem egyszer végzetes katasztrófaként éli meg. <i>A trianoni béke egyházkormányzati következményeinek, a keresztény nemzeti gondolat megszületésének, az új katolikus reneszánsz bemutatása.</i> Az ismeretek, információk, érvek, ellenérvek egymással szembe- és egymás mellé állításával önálló vélemény alkotása az adott korszakról. Ezek alapján a korszak és szereplői kétarcúságának kiegyensúlyozott értékelése, ismerve azok eredményeit, de nem elhallgatva bűneit sem. Annak felismerése, hogy a két háború közötti magyar politikát a trianoni döntésre választ adó revízió jellemezte. A Trianont követő területi változások, majd a revíziók időleges eredményeinek bemutatása.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az őszi rózsás forradalom és következménye. Tanácsköztársaság kikiáltása. Vörös terror Magyarországon. Egyidejű háború Csehszlovákiával és Romániával. A magyarországi forradalmak vallásellenessége. Horthy Miklós és a Nemzeti Hadsereg. A Magyar Királyság visszaállítása. A trianoni béke. A béke egyházkormányzati következményei. A Horthy korszak jellegzetességei. Az állam és az egyházak szoros együttműködése. A bethleni konszolidáció. Katolikus újjászületés Magyarországon. A nagy gazdasági világ válság hatása Magyarországon. Hívásrendiség, az egyház fokozott társadalmi szerepvállalása. Kultúra, tudomány, művelődés.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Információk gyűjtése, grafikonokból, táblázatokból, szöveges forrásokból (pl. a Magyarországra nehezedő háború utáni terhekről). - Korabeli képi információforrások feldolgozása (pl. plakátok, képeslapok, újságillusztrációk). - A kor helyi és lakóhely környéki építészeti emlékeinek felkeresése. <i>Kritikai gondolkodás:</i> - Az 1918–1920 közötti folyamatok értelmezése. <i>Kommunikáció:</i> - Saját vélemények megfogalmazása történelmi helyzetekről (pl. a király nélküli Magyar Királyságról). - Fogalmazás készítése (pl. a népiskolai törvényről). - Információk gyűjtése, elemzése, érvek, ellenérvek felsorakoztatása (pl. a trianoni békediktátummal kapcsolatban). <i>Tájékozódás térben és időben:</i> - A revízió határmódosításainak nyomon követése, térképek és táblázatok segítségével.	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Földrajz:</i> történelmi térképen az ország határainak változása, a Vix-jegyzék által kijelölt terület. <i>Biológia-egészségtan:</i> a C-vitamin, Szent-Györgyi Albert felfedezése. <i>Ének-zene:</i> a Kodály-módszer, Bartók Béla zeneszerzői jelentősége. <i>Vizuális kultúra:</i> Aba-Novák Vilmos: Hősök kapujának freskói Szegeden, Derkovits Gyula: Dózsa-sorozata.

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>A korszak meghatározó politikusai, nagy katolikus egyéniségei és alkotói.</i> A határon túli magyarság elnyomása. A magyar revíziós politika első sikerei.		

Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, életmód, város, nemzet, nemzetiség.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> őszi-órszás forradalom, tanácsköztársaság, vörös terror, fehérterror, kormányzó, numerus clausus, konszolidáció, revízió, népiskolai törvény, zsidótörvény, <i>nuncius</i>, „keresztény nemzeti” eszme, <i>Actio Catholica</i>, hivatásrendiség, EMSZO, KALOT KALÁSZ, népfőiskola. <i>Személyek:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Teleki Pál, Glattfelder Gyula, Kerkai Jenő, Schütz Antal, Székely Gyula, Babits Mihály, Sík Sándor, Tóth Tibamér, Bangha Béla, Molnár C. Pál, Aba-Novák Vilmos. <i>Topográfia:</i> Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia. <i>Évszámok:</i> 1918. október 30–31. (az őszi-órszás forradalom), 1918. november 16. (a népköztársaság kikiáltása), 1919. március 21. (a Tanácsköztársaság kikiáltása), 1920. június 4. (Trianon), 1920. március 1. (Horthy kormányzó), 1930 (Szent Imre-év) és 1938 (Szent István-év és a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus), 1938 (az első bécsi döntés), 1939 (Kárpátalja), 1940 (második bécsi döntés).

Tematikai egység	Médiakörnyezet, a média funkciói, a nyilvánosság	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Személyes és közvetett kommunikáció megkülönböztetése. Minden médiumra kiterjedő, személyes médiahasználati tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A média. Az internet, a televízió, a videojáték (mozi, rádió, újság) szerepének meghatározása. A média használata a mindennapokban. – A különféle médiatartalmak értelmezése, a média funkcióinak (megőrkítés, tájékoztatás, vélemények befolyásolása, jövedelemszerzés, szórakoztatás, gyönyörködtetés, önkifejezés) azonosítása. – A nyilvánosság jelentésének és jelentőségének meghatározása, szerepének tisztázása az egyes korokban és társadalmakban.		<i>Informatika:</i> Tájékozódás néhány online szolgáltatás céljáról lehetőségéről. Az internet kommunikációs szolgáltatásai (MSN, Skype, VoIP, chat, blog).
Kulcsfogalmak/fogalmak	Média, tömegkommunikáció, médiahasználat, funkció, médiaszöveg. nyilvánosság.	

Tematikai egység	A médiamodellek és intézmények.	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A médiakörnyezet szereplőinek azonosítása: a fogyasztók/felhasználók és a médiatartalom-előállítók. Információk saját környezet médiahasználati szokásairól.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy miért jelenik meg a média közönsége kettős szerepben: mint vásárló és mint áru. A résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátítása, kritikai képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A média verseny. A médiapiacon az olvasóért, nézőért, felhasználóért folyó verseny szereplői, jellemzői és eszközei. – A fontosabb médiamodellek (közszolgálati, kereskedelmi, közösségi média) és jellemzői, valamint azok megkülönböztetése. – A médiaintézmények célközönségei (életkor, nem, végzettség, kulturális és egzisztenciális háttér, érdeklődés). A közösségi hálózatok funkciói, jellemzői.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a beszélő és az elbeszélő szerep, a mindentudó és a tárgyilagos elbeszélői szerep különbözősége, a közvetett és a közvetlen elbeszélésmód eltérései.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Közszolgálati média, kereskedelmi média, közösségi média.	

Tematikai egység	A média társadalmi szerepe, használata – Reklám és hír a hagyományos és az új médiában	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A kereskedelmi kommunikáció (reklám) megjelenési helyeinek, alapformáinak ismerete. A hírgyártáshoz kapcsolódó meghatározó tevékenységek (pl. újságíró, fotóriporter) ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „naiv fogyasztói” szemlélet átértékelése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A reklámok a hirdetés és a médiaipar jellemzői. – A hírgyártás folyamatának, szereplőinek azonosítása. – A hír, a kommentár és a hírérték fogalmának meghatározása. – A pártatlanság és korlátai.		<i>Vizuális kultúra:</i> reklámhordozó felületek gyűjtése, csoportosítása, olvasása, értelmezése a reklámkészítő szándéka és kifejezőmódja közötti összefüggés alapján.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Hír, kommentár, hírérték, hírverseny, pártatlanság, hírportál, közösségi oldal.	

Továbbhaladás feltételei:

Az újkori és modernkori egyetemes és magyar történelmi jelenségek, események feldolgozásával a jelenben zajló folyamatok előzményeinek felismerése, a nemzeti azonosságtudat kialakulása.

A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. technikai fejlődésének hatásai a társadalomra és a gazdaságra) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok (pl. társadalmi kirekesztés) azonosítása, megítélése.

Az új- és modernkorban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a hasonlóságok és különbségek felismerése.

A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását, fejlődését.

Ismerje a XIX.-XX. század nagy korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit.

Ismerje a magyar történelem főbb csomópontjait az államalapítástól kezdve, napjainkig. Legyen képes e hosszú történelmi folyamat meghatározó szereplőinek azonosítására és egy-egy korszak főbb kérdéseinek felismerésére.

Ismerje a korszak meghatározó egyetemes és magyar történelmének eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő fontosabb történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik.

Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel ötmillió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel

hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos államokban, akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők.

Tudjon különbséget tenni a demokrácia és a diktatúra között, s tudjon azokra példát mondani a feldolgozott történelmi korszakokból és napjainkból.

Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes egy-egy korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni.

Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges adatokat, eseményeket és kulcsszavakat.

Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni és egyszerű következtetéseket megfogalmazni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet.

Legyen képes könyvtári munkával és az internet kritikus használatával forrásokat gyűjteni, kiselőadást tartani, illetve érvelni. Ismerje fel a sajtó és média szerepét a nyilvánosságban, tudja azonosítani a reklám és médiapiac jellegzetességeit.

Legyen képes szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani.

Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére, és tudjon ezekre reflektálni.

8. évfolyam

Óraszám: 72 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében	12 óra
	(A második világháború)	
2.	Hazánk és a nagyvilág a XX. század második felében	27 óra
	(Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ)	6 óra
	(Magyarország a világháborús vereségtől a forradalom leveréséig)	8 óra
	(A Kádár-korszak jellemzői)	8 óra
	(A demokratikus viszonyok megteremtése Magyarországon)	5 óra
3.	A globalizálódó világ és Magyarország	11 óra
	(A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása)	6 óra
	(Az egységesülő Európa)	5 óra
4.	Társadalmi szabályok	3 óra
5.	Állampolgári ismeretek	5 óra
6.	Pénzügyi és gazdasági kultúra	5 óra
7.	Háztartás és családi gazdálkodás	5 óra
	Év eleji és év végi ismétlés	4 óra

Tematikai egység	A második világháború	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Az újabb háborúhoz vezető út. Események, társadalmi és kulturális törekvések, gazdasági törekvések a XX. század első felében. Iskolai megemlékezések: a holokauszt emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi kirekesztés különböző formáinak felismertetése, az ún. fajelmélet és szörnyű következményeinek elutasítása. A hátszínját sem kímélő háborús pusztítások tudatosítása. A frontkatonák és a civil lakosság személyes sorsán keresztül a háború kegyetlenségének és a hősi helytállás kettősségének felismertetése. <i>Az egyház embermentő tevékenységének bemutatása.</i> Az emberiség legnagyobb háborúja fontosabb eseményeinek megismerése, és önálló vélemény alkotása azokról. A korszak tanulmányozása során a társadalmi igazságosság iránti igény, az emberi jogok és a demokratikus intézményrendszerek tiszteletének fejlesztése, valamint a béke megőrzése fontosságának belátása. Azoknak az okoknak a tudatosítása, amelyek a pusztító háborúhoz vezettek, és melynek része a népiirtás és a holokauszt. Az iskolán kívül szerzett ismeretek (pl. filmek) is felhasználásával önálló tudásbővítés, ehhez önálló kutatómunkát is végezve. A háború fontosabb történései időrendjének ismerete, térképen az egyidejűleg több fronton (földrészén) is zajló események nyomon követése. Tájékozottság szerzése a háború fontosabb szereplőiről, megfelelően értékelve, adott esetben elítélve a tevékenységüket.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Németország és a Szovjetunió kirobantja a második világháborút. XII. Pius pápa politikája a második világháború idején. Német támadás Nyugat Európában, Szovjet agresszió a Baltikumban és Kelet Európában. A Szovjetunió német megtámadása. A szövetséges koalíciók létrejötte.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Írásos források, eredeti fotók és dokumentumfilmek feldolgozása (pl. a háború kirobbanásával kapcsolatban). - Önálló ismeretszerzés, majd beszámoló filmek alapján (pl. Csatorna, A halál ötven órája, A bunker). - Diagramok készítése, értelmezése (pl. a háborús erőviszonyok ábrázolása). - Haditechnikai eszközök megismerése. <i>Kritikai gondolkodás:</i> - Magyarázat arra, hogy hazánkat földrajzi helyzete és revíziós politikája hogyan sodorta bele a háborúba. - Vita, elemzések, kiselőadások tartása a Horthy-korszak revíziós politikájával kapcsolatban. - Háborús háttérintézmények (pl. hátszín, hírszerzés, koncentrációs tábor,	<i>Hittan:</i> Egyháztörténet. <i>Földrajz:</i> Németország és a Szovjetunió területváltozásai történelmi térképen. Európa 1939–1941 közötti történelmi térképe. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Radnóti Miklós: Nem tudhatom. <i>Vizuális kultúra:</i> eredeti fotók, háborús albumok. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> dokumentumfilmek (pl. a második világháború nagy

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország háborúba sodródása. A világháború és a magyar katolikus egyház. Fordulat a világháború menetében. A sztálingrádi csata. A 2. magyar hadsereg véres csatái a Donnál. A kurszki csata. Magyarország német megszállása. A varsói felkelés. Románia átállása. A nyilas hatalomátvétel Magyarországon. Az alföldi és dunántúli páncélos csaták. Budapest ostroma. Az európai holokauszt, a magyar zsidóság pusztulása. A magyar egyház embermentő tevékenysége. A zsidómentés katolikus vértanúi. A második front megnyitása, a világháború vége. A jaltai és a potsdami konferencia.	GULAG) összehasonlítása. <i>Kommunikáció:</i> – Fegyverek, katonai eszközök és felszerelések bemutatása (pl. repülő, harckocsik, gépfegyverek, öltözetek). – Kiselőadások tartása, olvasmányok, filmek, elbeszélések alapján. – Érvek, ellenérvek egy-egy vitára okot adó eseményről. (Pl. Pearl Harbor megtámadása; a partraszállás.) <i>Tájékozódás térben és időben:</i> – A főbb háborús események időrendbe állítása térségenként, frontonként. – Térképek elemzése, a folyamatok összefüggéseinek megértése, távolságok, területek becslése. – Egyszerű stratégiai térképek és csatatérképek készítése.	csatái), játékfilmek (pl. Andrzej Wajda: Katyn; Michael Bay: Pearl Harbor – Égi háború; Joseph Vilsmaier: Sztálingrád; Andrzej Wajda: Csatorna; Ken Annakin: A leghosszabb nap; A halál ötven órája; Rob Green: A bunker).

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, népességfogyás, migráció, életmód, gazdaság, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, államszervezet, diktatúra, birodalom, emberi jog, polgárjog, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> tengelyhatalmak, furcsa háború, hadigazdaság, totális háború, zsidóüldözés, holokauszt, gettó, deportálás, partizán. <i>Személyek:</i> Churchill, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc, XII. Pius, Boldog Bernhard Lichtenberg, Serédi Jusztinián, Angelo Rotta, Slachta Margit, Ervin Gábor, Boldog Salkaházi Sára, Kálló Feren, Apor Vilmos, Szent Edith Stein. <i>Topográfia:</i> Lengyelország, Sztálingrád, Don-kanyar, Normandia, Auschwitz, Potsdam, Berlin, Jalta, Hiroshima. <i>Évszámok:</i> 1939. szeptember 1. (a második világháború kirobbanása), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1944. március 19. (Magyarország német megszállása), 1944. október 15-16. (Horthy kiugrási kísérlete, Szálasi hatalomátvétele), 1945. április (a háború vége Magyarországon), 1945. május 9. (Európában befejeződik a háború), 1945. szeptember 2. (Japán kapitulációja).

Tematikai egység	Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A világháborúk története. A hírek egyre gyorsabb terjedésének történetisége, a napi aktuális események figyelése, az egyre szaporodó információk befogadása. Élmények, információk merítése a XX. századdal kapcsolatban más tantárgyakból, műveltségterületekből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nukleáris háború lehetőségének elítélése. Az európai kontinens természetellenes megosztottságának felismerése, ennek személyes sorsokon keresztül való átélése. A demokratikus és diktatórikus társadalmi rendszerek közötti különbségek tudatosítása az emberi szabadságjogok biztosítása terén. A demokrácia mint a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formájának bemutatása. Annak felismerése, hogy a közelmúlt eseményei nagyban meghatározzák napjaink történéseit. Önálló tájékozódás és véleményalkotás az adott kor fordulópontjairól. Különböző történelmi korok összevetése, összefüggések megállapítása céljából. Érvelés egyes történelmi folyamatok (pl. globalizáció) kérdésében. Akár egymásnak ellentmondó források értékelése, értelmezése a történelmi hitelesség szempontjából.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az 1947-es párizsi békeszerződések. A kétpólusú világ kialakulása. A szovjet típusú európai diktatúrák egyházpolitikája. A kettéosztott Európa. A NATO és a Varsói Szerződés születése. A két világrendszer korai fegyveres konfliktusai. A koreai háború és a kubai rakétaválság. Izrael állam megalakulása és az arab-izraeli háborúk. A palesztin terrorizmus születése. A vietnami háború.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Információk rendszerezése és értelmezése (pl. az USA és a SZU vetélkedéséről). - Információk szerzése a családok, gyermekek, nők helyzetéről a kettéosztott világban (pl. Európa nyugati és keleti felében és Észak-Amerikában). <i>Kritikai gondolkodás:</i> - Kérdések megfogalmazása különféle eseményekhez kapcsolódóan. - Egymásnak ellentmondó a források gyűjtése, elemzése és ütköztetése. - Érvek gyűjtése azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a globalizáció összehozza vagy eltávolítja-e az egyes embereket egymástól. <i>Kommunikáció:</i> - Önálló gyűjtőmunkán alapuló beszámoló (pl. a távirótól a mobiltelefonig címmel). <i>Tájékozódás térben és időben:</i> - A NATO országok és a Varsói Szerződés tagállamainak azonosítása a térképen.	<i>Földrajz:</i> kisebb államok és nagyhatalmak gazdasági, területi méreteinek összevetése. <i>Vizuális kultúra:</i> A korszak jellemző képzőművészeti alkotások. Köztéri szobrok. Modern építészet. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> játékfilmek (pl. Dror Zahavi: <i>Légihíd</i> – <i>Csak az ég volt szabad</i>). <i>Ének-zene:</i> Penderecki: Hiroshima emlékezete; Britten, Ligeti György.

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, társadalmi mobilitás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, köztársaság, állam-szervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> hidegháború, vasfüggöny, jóléti állam, piacgazdaság, szuperhatalom. <i>Személyek:</i> Truman, Marshall, Hruscsov, <i>Boldog Romzsza Tódor</i>, <i>Boldog Scheffler János</i>, <i>Boldog Bogdánffy Szilárd</i>. <i>Topográfia:</i> Szovjetunió, NSZK, NDK, Kína, Észak- és Dél-Korea, Észak- és Dél-Vietnam, Kuba, Közel-Kelet. <i>Évszámok:</i> 1946 (a fultoni beszéd), 1947 (a párizsi békék), 1949 (a NATO, az NDK és az NSZK megalakulása), 1953 (Sztálin halála), 1955 (a Varsói

	Szerződés), 1961 (Jurij Gagarin űrrepülése, a berlini fal felhúzása).
--	---

Tematikai egység	Magyarország a világháborús vereségtől a forradalom leveréséig.	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A bolsevikok hatalomra kerülése Oroszországban. Tanácsköztársaság Magyarországon. A kommunista és szocialista eszmék. A második világháború következményei hazánkban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakítása, a kommunista diktatúra elítélése. Az 1956-ban az idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságának, feladatvállalásának, adott esetekben hősiességének értékelése, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. A szabadságharc hősei és áldozatai sorsának átélése, a szolidaritás érzésének felkeltése. Annak felismerése, hogy a XX. században a két totalitárius diktatúra miképpen és milyen áldozatok árán alakította a világ és benne Magyarország sorsát. A kommunista diktatúrák embertelenségének, az ebből fakadó elnyomás, az alacsony életszínvonal jellegzetességeinek, a vasfüggöny mögötti bezártság megismerése. Ismeretek merítése az akkor élt emberek visszaemlékezéseiből, valamint múzeumi anyagokból is. Véleményét megfogalmazása, annak képviselése vitában.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Demokratikus kísérlet a szovjet megszállta Magyarországon. Rákosi Mátyás kommunista diktatúrája. A személyes szabadság korlátozása, az élet minden területén. A magyar katolikus egyház a kommunista diktatúra idején. Az 1956-os magyar forradalom kitörése. A forradalom és	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Információk, adatok, tények gyűjtése, értelmezése. (Pl. a korszak tanúinak meghallgatása, jegyzetek készítése.). – Az 1956-os események nyomon követése több szálon. Adatgyűjtés, fotók, filmek, a Terror Háza Múzeum meglátogatása. Vitaforum a visszaemlékezésekről. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Történelmi személyiségek (pl. Rákosi és társai) jellemzése. – A felszámolt polgári életforma és az új életkörülményeinek összehasonlítása. <i>Kommunikáció:</i> – Saját vélemény megfogalmazása a Rákosi-diktatúráról. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> – A magyar internálótáborok helyének megkeresése Magyarország térképén (pl. Recsk, Hortobágy). – Az 1956. október 23. és november 4.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról, Tamás Lajos: Piros a vér a pesti utcán, Márai Sándor: Mennyből az angyal. <i>Vizuális kultúra:</i> Az ötvenes évek építésze. Az első lakótelepek. A korszak jellemző képzőművészeti alkotásai. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> játékfilmek (pl. Bacsó Péter: A tanú; Goda Krisztina: Szabadság, szerelem).

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
szabadságharc hősei.	közötti események kronológiai sorrendbe állítása. Magyarország vaktérképén az 1956-ban hazánkra törő szovjet csapatok útvonalának bejelölése.	

Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség; gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, állampolgári jog, vallásüldözés, vallásszabadság.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> népbíróóságok, internálás, pártállam, padlássöprés, kitelepítések, kollektivizálás, szövetkezet, <i>Katolikus Szülők Vallásos Szövetsége, Állami Egyházügyi Hivatal,</i> <i>Személyek:</i> Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Rajk László, <i>Pálkás (Pallavichini) Antal, Mindszenty József, Nagy Imre, Boldog Apor Vilmos, Boldog Mészleányi Zoltán, Lénárd Ödön.</i> <i>Topográfia:</i> Debrecen, Recsk, Hortobágy. <i>Évszámok:</i> 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (A második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke). 1946 (<i>katolikus egyesületek betiltása</i>), 1948 (<i>egyházi iskolák államosítása, Mindszenty József letartóztatása</i>), 1950 (<i>az állam és egyház közötti megállapodás megkötése, szerződésrendek betiltása</i>), 1951 (<i>Állami Egyházügyi Hivatal létrehozása</i>). 1956. október 23. (forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom leverésének kezdete), 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése).

Tematikai egység	A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása.	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A háború után kialakuló két világrendszer, a hidegháború időszakának kezdete. Integrációs törekvések a politikai és gazdasági életben, új katonai szövetségek létrehozása. A háború után a nemzetek közötti összefogásnak egyre nagyobb a szerepe.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunista államberendezkedés fejlődésképtelenségének felismertetése, a bukás körülményeinek és következményeinek tudatosítása. A két világrendszer vetélkedése lényegének és főbb történéseinek megismerése. A szovjet típusú országokban végbemenő rendszerváltozás lényegi elemeinek felismerése.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A gazdaság két útja: piacgazdaság és tervgazdaság. Az életmód változása, a populáris kultúra kialakulása és terjedése a világban. Tudományos és technikai forradalom. Fegyverkezési verseny és űrprogram. Az enyhülés kezdetei. Az európai szovjet típusú rendszer összeomlása. A rendszerváltó Közép-Kelet-Európa. Németország egyesülése. A Szovjetunió és Jugoszlávia felbomlása.	<i>Ismertszerzés, tanulás:</i> - Adatok, képek gyűjtése a fegyverkezési és űrprogramról. - Információk gyűjtése a nagyhatalmak politikai és gazdasági helyzetéről. Hasonlóságok és különbségek felismerése, megfogalmazása. <i>Kritikai gondolkodás:</i> - Problémák felismerése, a szocialista gazdaság egyre jobban megmutatkozó gyengeségeinek elemzése <i>(pl. a tervutasításos rendszer)</i>. - Érvek, ellenérvek gyűjtése a két rendszer (kapitalizmus és szocializmus) működésének értékeléséhez. Vitaforum rendezése. - A lényeg kiemelése, a kulcselemek megértetése grafikonok és képek alapján. <i>Kommunikáció:</i> - A szocialista és a kapitalista rendszer bemutatása szóban, kiselőadás tartása a szocializmusról források, olvasmányok alapján. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> - Történelmi térkép és mai földrajzi térkép együttes használata. <i>(Pl. Közép- és kelet-európai országok földrajzi helyzetének meghatározása.)</i>	<i>Földrajz:</i> Közép- és Kelet-Európa országhatárainak változása. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a XX. század második felének filmművészete. <i>(Pl. Florian Henckel von Donnersmarck: A mások élete.)</i> <i>Informatika:</i> adatok gyűjtése interneten jeles történelmi személyekről <i>(pl. Gorbacsov, Szaharov, II. János Pál, Reagan), eseményekről (pl. a berlini fal lebontása).</i> <i>Ének-zene:</i> John Cage. Emerson – Lake – Palmer: Egy kiállítás képei. John Williams: Filmzenék <i>(pl. Csillagok háborúja, Harry Potter).</i>

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> olajrobbanás, atomkatasztrófa. <i>Személyek:</i> Brezsnyev, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, id. Bush, II. János Pál. <i>Topográfia:</i> Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, Prága, Csernobil. <i>Évszámok:</i> 1962 (a kubai rakétaválság), 1968 (a „prágai tavasz”, nyugati diáklázadások), 1989 (a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió felbomlása), 1991-1999 (a délszláv háború), 1991-2004 (Jugoszlávia felbomlása), 1993 (Csehszlovákia szétválása, Csehország és Szlovákia létrejötte), 1999 (Jugoszlávia NATO bombázása).

Tematikai egység	A Kádár-korszak jellemzői	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ megszűnése, az európai szovjet típusú rendszerek összeomlása. A Szovjetunió, a szovjet típusú rendszer története 1917–1990/1991 között.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az 1956-ot követő kegyetlen megtorlás elítélése, a társadalom és a hatalom közötti kompromisszum eredményének és kártékonyságának tudatosítása. Önálló vélemény alkotása a XX. század közép-kelet-európai népeinek történetéről. Hazánk útjának megismerése a forradalom utáni megtorlástól a kádári időszak, a „legvidámabb barakk” főbb eseményein keresztül a rendszerváltozásig. Mind plasztikusabb kép kialakítása erről az ellentmondásos korról. Vélemény képviselése vitában.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A forradalom utáni kádári megtorlás időszaka. A kádári konszolidáció. Élet a „legvidámabb barakkban”. A pártállam csődje. A kádári diktatúra	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Önálló információgyűjtés a kádári diktatúra éveiről. (Pl. az 1956-os forradalom hőseinek elítélése; a szövetkezetek létrehozása.) <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Történelmi folyamat elemzése (pl. Magyarország útja a kommunizmustól szocializmus bukásáig). – Érvek gyűjtése ugyanazon korszak egyik, illetve másik	<i>Vizuális kultúra:</i> Dokumentum- és játékfilmek, a Memento Szoborpark. Makovecz Imre építészete, Erdélyi Miklós művészete.

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
egyházpolitikája. A rendszer megváltoztatása kezdetei.	történelmi szereplője mellett, illetve ellen. <i>Kommunikáció:</i> – Beszélgetés a Kádár-rendszer élő tanúival. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> – Gazdasági, társadalmi, kulturális különbségek a magyar és a korabeli nyugat-európai társadalmak között.	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> konszolidáció, népfelkelés, puha diktatúra, amnesztia, háztáji, pártállam. <i>Személyek:</i> Kádár János. <i>Topográfia:</i> Bős-Nagymaros. <i>Évszámok:</i> 1957 (a munkásőrség és a KISZ megalakulása), 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1964 (a vatikáni részleges megállapodás megkötése). 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1989 (Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése, a harmadik köztársaság kikiáltása).

Tematikai egység	Az egységesülő Európa.	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A XX. század utolsó harmadának legfontosabb technikai újításai. A nyugat-európai integráció kezdetei. A szovjet tömb felbomlása. Politikai fordulat a rendszerváltó kelet-európai államokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizációs folyamatok előnyeinek és hátrányainak mérlegelése. A történelmi-társadalmi kérdések, folyamatok megítélése a demokratikus értékek jegyében. Az összefüggések belátása a globalizáció és a rendszerváltozás között. A kisebbségek iránti megértés, a demokratikus és a környezettudatos gondolkodás kialakítása, fejlesztése. Az egységes Európa kialakulása folyamatának megismerése, felkészülés segítése a közéletben való tudatos részvételre.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az Európai Unió létrejötte és működése. Az Európai Unió keresztény gyökerei. A II. Vatikáni Zsinat és a keresztény egységmozgalom. Az állam és az egyház szétválasztása. A kereszténység hozzájárulása a modern Európa arculatának formálásához. A globális világ előnyei és hátrányai. Modern világunkat alakító keresztények.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - A személyes tapasztalatokra alapozott információk gyűjtése (pl. a televízió, a mobiltelefon, az internet) előnyeiről és hátrányairól. <i>Kritikai gondolkodás:</i> - Környezeti- és atomkatasztrófák értékelése egy mai tizenéves. <i>Kommunikáció:</i> - Önálló vélemény megfogalmazása a szűkebb és tágabb környezetünket befolyásoló tényezőkről. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> - A rendszerváltás (rendszerváltozás) ütemének összehasonlítása a volt szocialista országokban.	<i>Földrajz:</i> az Európai Unió kibővülése és jelenlegi működése. <i>Biológia-egészségtan:</i> az ökológiai változások figyelemmel kísérése a XXI. század elején. <i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> a XXI. század első évtizedének filmművészete. <i>Erkölcstan:</i> az ember szerepe, helye a gyorsan változó világban.

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<i>Személyek:</i> Robert Schuman, Konrad Adenauer, Boldog XXIII. János pápa, VI. Pál pápa, Boldog II. János Pál pápa, Kalkuttai Boldog Teréz, Ronald Reagan, Böjte Csaba. <i>Fogalmak:</i> Kereszténydemokrácia, II. Vatikáni Zsinat, ökumené, Katolikus – Zsidó – Kapcsolatok Nemzetközi Bizottsága, terrorizmus, migráció, integráció, urbanizáció, környezetszennyezés, klímaváltozás <i>Évszámok:</i> 1962-1965 (II. Vatikáni Zsinat), 1992 (Európai Unió megalakulása), 2001. szeptember 11. (terrortámadások az Egyesült Államokban).

Tematikai egység	Demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb általános jellemzői. Az egypártrendszer működésének alapelvei. A pártállam csődjének okai és jelei a Kádár-korszak utolsó éveiben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A demokratikus átalakulás jelentőségének felismertetése, az ezt tagadó álláspontok kritikája, a következmények differenciált értékelése. A demokratikus döntéshozatal kétarcúságának tudatosítása. Bepillantás a rendszerváltozást követő évek történéseibe is. A demokratikus intézményrendszer működése fontosságának, illetve a haza iránt érzett elkötelezettség erősítése. A jövőendő közéleti szerepekre történő sokoldalú felkészülés segítése.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A demokratikus jogállam megteremtése. Magyarország csatlakozása a NATO-hoz és az Európai Unióhoz. A gazdasági élet és a jogi intézményrendszer a mai Magyarországon.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Ismerkedés a jogállamiság intézményrendszerével. Következtetések levonása, majd azok rendszerezése. A napi közéletből vett példák felsorakoztatása. – Tapasztalatok gyűjtése a családból, a szűkebb és tágabb környezet, az iskola mindennapi életéből. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – A határon túl élő magyarok sorsának megismerése, a valós és	<i>Földrajz:</i> a Kárpát-medence magyarok által lakott területeinek meghatározása, vaktérképre rajzolása. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családok életszínvonalának változása a rendszerváltást követően.

*A Kiskunhalasi Szent József Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Helyi tanterv módosítása*

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek. A cigány (roma) népesség helyzete. A határon túli magyarság sorsa a rendszerváltozást követően.	fiktív elemek megkülönböztetése. – Történetek, élő tanúk visszaemlékezései, azok meghallgatása. <i>(Pl. a rendszerváltás korának aktív szereplői és tanúi.)</i> <i>Kommunikáció:</i> – Saját vélemény kialakítása a rendszerváltás éveinek dilemmáiról és eseményeiről. – A médiumok hírei és a környezetben tapasztalt valóság összehasonlítása. <i>Tájékozódás térben és időben:</i> – Az erdélyi, kárpátaljai, felvidéki és délvidéki magyarok életviszonyainak összehasonlítása egymással és a hazai viszonyokkal. – Jelentősebb határon túli magyarok lakta települések bejelölése vaktérképre.	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás.
Fogalmak, adatok	<i>Fogalmak:</i> privatizáció, rendszerváltás/rendszerváltozás, pluralizmus, demokratikus intézményrendszer. <i>Személyek:</i> Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc. <i>Topográfia:</i> Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Várvidék (Burgenland). <i>Évszámok:</i> 1990 (szabad, többpárti választások Magyarországon), 1991 (a szovjet csapatok távozása hazánkból), 1999 (csatlakozás a NATO-hoz), 2004 (Magyarország EU-tag lett).

Tematikai egység	Társadalmi szabályok	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Az emberi együttélésre vonatkozó hétköznapi és iskolai szabályok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A legfontosabb együttélési szabályok jellemzőinek tudatosítása. Különböző típusú társadalmi szabályok értelmezése, a közös és az eltérő vonások felismertetése. Annak beláttatása, hogy minden közösséget a résztvevők által elfogadott írott és íratlan szabályok hoznak létre és tartanak fenn. A saját életre vonatkozó szabályok azonosítása.	

Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Szokás, hagyomány, illem, erkölcs. A jogi szabályozás sajátosságai. Jogok és kötelességek. Az alapvető emberi jogok. A gyermekek jogai, diákjogok. Egyenlőség és egyenlőtlenségek a társadalomban. Tapasztalatszerzés: valamilyen hivatalos ügy elintézésében.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A médiából vett példák azonosítása az alapvető emberi jogok érvényesülése, illetve megsértése témakörében. – Társadalmi egyenlőtlenségek és egyenlőségek azonosítása történelmi példák alapján. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Személyes tapasztalatok és korábban tanult ismeretek kapcsolása a szokás, a hagyomány, az illem, az erkölcs és a jog fogalmához. – Különböző társadalmi szabályok összehasonlítása és tipizálása. – Jogok és kötelezettségek egymáshoz kapcsolása a közösségi életben. <i>Kommunikáció:</i> – Érvelés valamilyen diákjog érvényesítésének szükségessége mellett.	<i>Hon- és népismeret:</i> magyar népszokások. <i>Biológia-egészségtan:</i> az élővilággal szembeni kötelességeink, és az állatok jogai. <i>Erkölcstan:</i> Szabadság és korlátozottság. Színesedő társadalmak. A társadalmi együttélés közös normái.

Kulcsfogalmak	Társadalom, norma, szabály, jog, kötelesség.
Fogalmak	Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, alapvető emberi jog, gyermeki jog, hivatal, egyenlőség, társadalmi különbség, társadalmi egyenlőtlenség.

Tematikai egység	Állampolgári alapismeretek	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A politikai ideológiák és struktúrák történelmileg kialakult alaptípusainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az állampolgári felelősség kialakítása. A köz- és egyéni érdek összeegyeztethetőségének problémái. Napjaink legjellemzőbb politikai rendszereinek megismertetése, és az ezzel kapcsolatban korábban tanultak fogalmi rendszerezése. A modern politikai rendszer működési mechanizmusának nagy vonalakban való áttekintése. Az önálló véleményalkotás gyakoroltatása egy-egy konkrét politikai jelenséggel kapcsolatban.	

Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Államformák (királyság, köztársaság). Politikai rendszerek (demokrácia, diktatúra). A demokratikus állam működésének alapelvei (hatalommegosztás, hatalomgyakorlás és társadalmi kontroll). Állampolgári jogok és kötelességek. Magyarország politikai intézményei (államszervezet és társadalmi érdekképviselők). A média, mint hatalmi ág. A nyilvánosság szerepe a közéletben. Tapasztalatszerzés: részvétel a diákönkormányzat munkájában.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Az államformákra és politikai rendszerekre vonatkozó történelmi ismeretek bemutatása szóban vagy írásban. – A magyarországi törvényalkotás folyamatának megértése. – A nyilvánosság politikai szerepének igazolása a médiából vett példák segítségével. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Vita az állampolgári jogok és kötelességek viszonyáról, ezek magyarországi érvényesüléséről. – A média és a politikai hatalom viszonyának elemzése konkrét példák alapján.	<i>Erkölcstan:</i> Tágabb otthonunk - Európa. A média és a valóság.

Kulcsfogalmak	Állam, politikai rendszer, államforma, királyság, köztársaság, hatalom, intézmény, szervezet, kormányzás, demokrácia, diktatúra, államszervezet, hatalommegosztás.
Fogalmak	Hatalmi ág, érdekképviselő, állampolgári jogok, állampolgári kötelességek, közjó, politikai intézmény, média, közélet, nyilvánosság.

Tematikai egység	Pénzügyi és gazdasági kultúra	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A munka világával kapcsolatos ismeretek és személyes tapasztalatok. Kamatszámítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudatos tervezés és a személyes felelősségvállalás hangsúlyozása. Néhány gazdasági-pénzügyi alapfogalom megismertetése. A gazdaságról való gondolkodás megalapozása és formálása a gazdasági szereplők azonosításán és a saját gazdasági szerepe tudatosításán keresztül. A gazdaságra vonatkozó korábbi ismeretek rendszerezése.	

Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
A gazdaság legfontosabb szereplői, és kapcsolatuk a piacgazdaságban (háztartások, vállalatok, állam, külföld, piac, pénzügyi közvetítők). A pénz funkciói és formái (érme, bankjegy, pénzhelyettesítők, bankkártyák). Az infláció. Pénzügyintézetek és tevékenységük (betétgyűjtés, hitelezés, kamat, tőke, árfolyam). Egy diák lehetséges gazdasági szerepei (munka, fogyasztás, gazdálkodás a zsebpénzzel). Tapasztalatszerzés: internetes tájékozódás árfolyamokról és befektetési lehetőségekről.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A piacgazdaság modelljének megalkotása, a szereplők és a piacok közötti kapcsolatrendszer megértése. – Kiselőadások tartása a pénztörténet főbb korszakairól. – Egy külföldi osztálykirándulás költségvetésének elkészítése – a valuták közötti váltás gyakorlásával együtt. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Gazdasági-pénzügyi döntések szimulálása néhány feltételezett gazdasági változás tükrében. – Nyert, illetve feláldozott haszon mérlegelése néhány gazdasági döntésben.	<i>Földrajz:</i> A gazdaság ágazatai. A magyar gazdaság főbb működési területei. A piac működésének alapelvei. A pénz szerepe a gazdaságban. Nemzeti és közös valuták. Árfolyam, valutaváltás. <i>Matematika:</i> kamatszámítás. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> korszerű pénzkezelés.

Kulcsfogalmak	Munka, gazdaság, piac, pénz, termelés, fogyasztás.
Fogalmak	Piacgazdaság, háztartás, vállalat, belföld, külföld, pénzügyintézet, pénzügyi közvetítő, bankjegy, pénzhelyettesítő, költségvetés, bevétel, kiadás, egyenleg, megtakarítás, betét, hitelfelvétel, kamat, árfolyam, infláció.

Tematikai egység	Háztartás és családi gazdálkodás	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Személyes tapasztalatok a családi – háztartási gazdálkodással kapcsolatban. Kamatszámítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyéni felelősség, kezdeményezőképeség és az alkotó munka szerepének tudatos felismertetése. A pénzkezelés alapvető fogalmainak megértetése a családi gazdálkodás legfontosabb kérdéseire kapcsolódóan.	

Témák	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Családi bevételek: munkával szerzett jövedelmek, nem munkával szerzett jövedelmek (társadalmi juttatások, tulajdonból származó jövedelmek, örökség, nyereség, vagyon). Családi kiadások: létszükségleti kiadások (élelem, ruházkodás, lakás, közüzemi szolgáltatások), egyéb kiadások (oktatási-kulturális, szabadidős és rekreációs kiadások). Takarékosság a háztartások fogyasztásában és vásárlásában (energiahasználat, beruházás, tudatos vásárlás, hulladékkezelés és újrahasznosítás). Családi pénzügyi technikák (megtakarítás és befektetés, hiány és hitel, bankszámlák, bankkártyák és banki műveletek). Tapasztalatszerzés: látogatás egy pénzintézetben, a lakossági folyósámlákhoz kapcsolódó banki tevékenységek megismerése.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A családi és a személyes szükségletek, illetve vágyak számbavétele. Ezek rangsorolása és szimulációs gyakorlat keretében való összevetése a reális lehetőségekkel. – Különböző élethelyzetekhez kapcsolódó családi költségvetések tervezése. – Számításokkal alátámasztott választás minimum két banki megtakarítási lehetőség közül. – A háztartási megtakarítási lehetőségek azonosításának gyakorlása szituációs játék keretében. – Lakossági folyósámla adatainak értelmezése. A családi bevételek és kiadások szerkezetének grafikus ábrázolása.	<i>Földrajz:</i> Egy termék árát befolyásoló tényezők. Kiadás és bevétel. Különböző fizetési módok. A fogyasztási szokások változásai. <i>Matematika:</i> diagramok, táblázatok, grafikonok – adatleolvasás, készítés, értelmezés. Kamatos kamat, befektetés és hitel. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A háztartás és a közszolgáltatások. Hulladékkezelés.

Kulcsfogalmak	Család, szükséglet, munka, tulajdon, jövedelem.
Fogalmak	Háztartás, költségvetés, bevétel, kiadás, társadalmi juttatás, tulajdonból származó jövedelem, örökség, nyereség, vagyon, létszükségleti kiadás, nem létszükségleti kiadás, beruházás, egyenleg, megtakarítás, befektetés, hitel, kamat, bank, bankszámla, bankkártya, banki művelet, lakossági folyószámla.
A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Az újkori és modernkori egyetemes és magyar történelmi jelenségek, események feldolgozásával a jelenben zajló folyamatok előzményeinek felismerése, a nemzeti azonosságtudat kialakulása. A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. technikai fejlődésének hatásai a társadalomra és a gazdaságra) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok (pl. társadalmi kirekesztés) azonosítása, megítélése. Az új- és modernkorban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a hasonlóságok és különbségek felismerése. A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását, fejlődését. Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli, tudjon példát mondani ellentétes értékelésre. Ismerje a XIX.-XX. század nagy korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit. Ismerje a magyar történelem főbb csomópontjait az államalapítástól kezdve, napjainkig. Legyen képes e hosszú történelmi folyamat meghatározó szereplőinek azonosítására és egy-egy korszak főbb kérdéseinek felismerésére. Ismerje a korszak meghatározó egyetemes és magyar történelmének eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő fontosabb történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik. Tudja, hogy az egyes népek és államok a korszakban eltérő társadalmi, gazdasági és vallási körülmények között éltek, de a modernkor beköszöntével a köztük lévő kapcsolatok széleskörű rendszere épült ki. Tudja, hogy Európához köthetők a modern demokratikus viszonyokat megalapozó szellemi mozgalmak és dokumentumok. Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel ötmillió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos államokban, akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők. Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat. Tudjon különbséget tenni a demokrácia és a diktatúra között, s tudjon azokra példát mondani a feldolgozott történelmi korszakokból és napjainkból. Ismerje fel a tanuló a hazánkat és a világot fenyegető globális veszélyeket, betegségeket, terrorizmust, munkanélküliséget.

	Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes egy-egy korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudja, hogy hol kell a fontos események forrásait kutatni, és legyen képes a megismert jelenségeket, eseményeket összehasonlítani. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges adatokat, eseményeket és kulcsszavakat. Legyen képes a tanuló történelmi ismeretét méríteni és egyszerű következtetéseket megfogalmazni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából. Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet. Legyen képes könyvtári munkával és az internet kritikus használatával forrásokat gyűjteni, kiselőadást tartani, illetve érvelni. Ismerje fel a sajtó és média szerepét a nyilvánosságban, tudja azonosítani a reklám és médiapiac jellegzetességeit. Legyen képes szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére, és tudjon ezekre reflektálni. Legyen képes példák segítségével értelmezni az alapvető emberi, gyermek- és diákjogokat, valamint a társadalmi szolidaritás különböző formáit. Legyen képes példák segítségével bemutatni a legfontosabb állampolgári jogokat és kötelességeket, tudja értelmezni ezek egymáshoz való viszonyát. Legyen képes a gazdasági és pénzügyi terület fontosabb szereplőit azonosítani, illetve egyszerű családi költségvetést készíteni, és mérlegelni a háztartáson belüli megtakarítási lehetőségeket.
--	--

Továbbhaladás feltételei:

Ismerje a XX. század nagy korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit.

Ismerje a korszak meghatározó egyetemes és magyar történelmének eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő fontosabb történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik.

Tudja, hogy az egyes népek és államok a korszakban eltérő társadalmi, gazdasági és vallási körülmények között éltek, de a modernkor beköszöntével a köztük lévő kapcsolatok széleskörű rendszere épült ki.

Tudja, hogy Európához köthetők a modern demokratikus viszonyokat megalapozó szellemi mozgalmak és dokumentumok.

Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel ötmillió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos államokban, akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők.

Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat.

Tudjon különbséget tenni a demokrácia és a diktatúra között, s tudjon azokra példát mondani a feldolgozott történelmi korszakokból és napjainkból.

Ismerje fel a tanuló a hazánkat és a világot fenyegető globális veszélyeket, betegségeket, terrorizmust, munkanélküliséget.

Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes egy-egy korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni.

Tudja, hogy hol kell a fontos események forrásait kutatni, és legyen képes a megismert jelenségeket, eseményeket összehasonlítani.

Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges adatokat, eseményeket és kulcsszavakat.

Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni és egyszerű következtetéseket megfogalmazni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet.

Legyen képes könyvtári munkával és az internet kritikus használatával forrásokat gyűjteni, kiselőadást tartani, illetve érvelni. Ismerje fel a sajtó és média szerepét a nyilvánosságban, tudja azonosítani a reklám és médiapiac jellegzetességeit.

Legyen képes szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani.

Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére, és tudjon ezekre reflektálni.

Legyen képes példák segítségével értelmezni az alapvető emberi, gyermek- és diákjogokat, valamint a társadalmi szolidaritás különböző formáit.

Legyen képes példák segítségével bemutatni a legfontosabb állampolgári jogokat és kötelességeket, tudja értelmezni ezek egymáshoz való viszonyát.

Legyen képes a gazdasági és pénzügyi terület fontosabb szereplőit azonosítani, illetve egyszerű családi költségvetést készíteni, és mérlegelni a háztartáson belüli megtakarítási lehetőségeket.

2.3 Ember és Természet

Alapelvek és célok megfogalmazásánál a természettudományos tantárgyak esetében a kerettanterv évfolyamokra bontott *tananyagtartalmának* meghatározása a rendelet következőkben megfogalmazott elvei alapján készült el.

„A műveltségterület középpontjában a természet és az azt megismerni igyekvő ember áll. A természettudományi műveltség a természethez fűződő közvetlen, megértő és szeretetteljes kapcsolaton alapul. Olyan tudást kell építenünk, amely segíti természeti-technikai környezetünk megismerését, és olyan tevékenységre készítet, amely hozzájárul a környezettel való összhang megtalálásához és tartós fenntartásához. Ennek érdekében a tanulónak meg kell ismernie a világot leíró alapvető természettudományos modelleket, törvényeket és elméleteket, azok történeti fejlődését, érvényességi határait, a hozzájuk vezető megismerési módszereket. Mivel a paradigmák, kutatási programok ma is változnak, a természettudományok tanítása során azt is be kell mutatnunk, hogy azok századok kollektív munkájával születtek meg, folyamatosan alakulnak, és sok esetben nem kizárják, hanem kiegészítik egymást. Láttatnunk kell azt is, hogy a természettudományok megfigyelések, kísérletek sorozatain keresztül kristályosodott, bizonyított alapvető igazságokra (elméletekre, törvényekre, szabályokra) épülnek. A természettudományok fejlődésének jellemzőit és módszereit az iskolai oktatás és nevelés során is figyelembe kell venni. A tanulókat meg kell ismertetni a tervszerű megfigyeléssel és kísérletezéssel, az eredmények ábrázolásával, a sejtett összefüggések matematikai formába öntésével, ellenőrzésének, igazolásának vagy cáfolatának módjával, a tudományos tényeken alapuló érveléssel és a modellalkotás lényegével.

A természettudományi műveltség az egyén és a társadalom számára is meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti, a technikai és az épített környezet felelős és fenntartható alakítása a természettudományos és műszaki kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen. A globális problémák megoldásának fontos feltétele az állampolgárok természettudományos műveltségen alapuló, kritikus és konstruktív magatartása. A gazdaság, a versenyképesség számára létfontosságú a kellő számú és felkészültségű műszaki szakember.

A természettudományok tanítása során alapvető a tudományágak pontos és részben elkülönült fogalomhasználata. A természettudományi nevelésnek ugyanakkor elő kell segítenie a közvetített tudás társadalmi érvényesülését is. Ezért a természettudományos oktatás és nevelés sem a tartalmak, sem a módszerek tekintetében nem szorítható be kizárólag a szaktudományok szűken értelmezett kereteibe. Az iskolai oktatásnak és nevelésnek olyan, természettudományos módszerekkel vizsgálható kérdésekkel is foglalkoznia kell, amelyeket a társadalom és a gazdaság adott időben és helyen felvet, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség jelenlegi életét, illetve hatással vannak a jövőalakulására. Ilyenek például az egészségmegőrzéssel, a természeti forrásokkal való fenntartható gazdálkodással összefüggő problémák. Cél, hogy a tanulók cselekvő közreműködőivé váljanak a tanulási folyamatnak, egyben felkészüljenek az aktív állampolgári szerepvállalásra. A természettudomány nemcsak ismeretek rendszere, az emberiség közös kultúrkincse, hanem magasan szervezett kollektív megismerési eszköz is. A közoktatásban folyó természettudományos nevelés a maga sajátos eszközeivel bepillantást enged a jelen főbb kutatási tevékenységeibe. Ahhoz, hogy a tudás személyessé váljék, a diszciplínák tudásrendszereit a tanulók igényeihez, életkori sajátosságaihoz, képességeik fejlődéséhez és gondolkodásmódjuk sokféleségéhez kell igazítani. Így felkelthető a tanulók érdeklődése, megalapozható a nem természettudományos pályát választók kellő tájékozottságának kialakítása, és –megkülönböztetett figyelemmel a tehetségek gondozására – elérhető a fiatalok egy részének természettudományokhoz köthető pályákra irányítása is. Erre az alapra épül a felkészítés a természettudományos és műszaki életpályákra is.

Fejlesztési célok megfogalmazásánál a következő szempontokat vettük figyelembe:

Az alaptantervben meghatározott fejlesztési feladatokat és a közműveltség tartalmi elemeit az iskolai nevelés során különféle kontextusokban, a mindennapi élet színtereihez és problémáihoz kapcsoltnak kell feldolgozni. Így érhetjük el, hogy a különféle összefüggésekre alapozott és begyakorolt természettudományos és műszaki műveltség hatékonyabban alkalmazható a mindennapi életben és a munka világában. A jól megtervezett kontextusok segítik a tanulói érdeklődés felkeltését és a tanulási célok elfogadását. Ezek az alábbiak szerint értelmezhetők:

Területek:

- Egészség (egészségmegőrzés, életmód, népegészség, orvostudomány)
- Természeti erőforrások (anyag-és energiahasználat, hatékonyság, a készletek kimerülése)
- Környezeti rendszerek állapota (modellek és előrejelzés, éghajlatváltozás, életközösségek sérülése, biodiverzitás csökkenése, szennyezés és hulladékok)
- A tudomány és a technika összefüggései (a tudományos eredmények alkalmazása, technológiai rendszerek és hatásaik, a társadalmi kontroll szükségessége és mechanizmusai)

Szintek (dimenziók):

- Egyén (egyéni élethelyzet, személyes környezet; egyéni feladat és felelősség)
- Család (az egyén legszűkebb társas környezete, a háztartás szintje; közös szabályok, szoros együttműködés és felelősség)
- Helyi közösség (a lakókörnyezet, a település és régió környezete; együttműködés és kollektív felelősség)
- Társadalom (az ország, a nemzet szintje; egységes szabályozás és felelősség)
- Globális (a Föld globális rendszerei, a nemzetek közössége; nemzetközi együttműködések, egyezmények, világszervezetek)

A fejlesztési feladatokat ezért olyan kulcsfogalmak köré szerveztük, amelyek elősegítik, hogy a közműveltségi tartalmak a fenti kontextuális területekbe és a tanulók életkori sajátágaiból következőszinteknek megfelelően ágyazódjanak be, illetve erősítik a természettudományos diszciplináris tantárgyak közötti kapcsolatokat, ugyanakkor nem akadályozzák a szaktudományok hagyományos rendszerének kiépítését. Az önmagában is összetett funkciójú természettudományi nevelés – a többi műveltségterülethez hasonlóan – beágyazódik az iskola komplex személyiségfejlesztési folyamatába. Ennek feltétele az iskolai és azon kívüli tanulási környezet változatossága, az információforrások, az interakciós lehetőségek sokfélesége, az önálló, cselekvő tanulás lehetősége. A természettudományok tanításakor a tanulási környezetet úgy kell tervezni, hogy az támogassa a különböző aktív tanulási formákat, technikákat a tanulócsoport összetétele, mérete, a rendelkezésre álló lehetőségek függvényében. Az aktív tanulás konkrét módszerei (például a problémaalapú tanulás vagy a kooperatív munka) alkalmazását a fejlesztési feladat, az elsajátítandó tartalom és a tanulócsoport igényei szerint célszerű megválasztani.

A természettudományi nevelés a tanulókat aktív szerepvállalásra, a fenntarthatóságot támogató, önmagáért és a közösségért felelős életmód kialakítására készíti. A megalapozott természettudományos műveltség teszi lehetővé a félrevezetésen, manipuláción alapuló, illetve áltudományos megnyilvánulások felismerését és hárítását is.”

2.4 Testnevelés és Sport

A) ALAPELVEK, CÉLOK

Az iskolai testnevelés és sport - mozgásos tevékenység lévén - ismeretrendszerével, értékeivel, illetve funkciójával - sajátosan összetett műveltségi terület. Megkülönböztetett részét képezi a tanulók testi, motoros, lelki, értelmi, érzelmi és szociális fejlődését szolgáló teljes körű iskolai egészségfejlesztésnek, az intézményi komplex mozgásprogramnak, valamint a személyiségfejlesztésnek és a tehetséggondozásnak.

A rendszeres fizikai aktivitás jelentős szerepet játszik a magyar társadalom jövője szempontjából, nevezetesen az egészséget és az életminőséget döntően befolyásoló, számos, nem fertőző népbetegség (túlsúly, kövérség, szív- és érrendszeri, daganatos, mozgásszervi, lelki betegségek, táplálkozási zavarok, testképzavarok, szenvedélybetegségek) elsődleges megelőzésében. A motoros képességfejlesztéssel a fittség szervi megalapozása (keringés, vázizomzat, csontozat, ízületi mozgékonyosság) is a prevenciót szolgálja. A tanulók képessé válnak saját fittségi szintjüket értékelni, saját szintjüknek, képességeiknek és érdeklődésüknek megfelelő fejlesztő hatású mozgásprogramot kidolgozni, illetve azt végrehajtani. A rendszeres testnevelés és sporttevékenység révén könnyebben elviselik a stresszt, a fizikai, lelki és szellemi terheléseket. A mozgásaiban művelt egyén a széleskörű mozgásképesség- és mozgáskészség-bázisát képes változó körülmények között tudatosan, tervezetten a mindennapi egészségfejlesztés és - megőrzés szolgálatába állítani.

Összefoglalva a fentieket a műveltségi terület egyik stratégiai célja a tanulók élethosszig tartó, egészségtudatos, fizikailag aktív életvezetésre szocializálása. Az életkornak, érdeklődésnek és fizikai állapotnak megfelelő rendszeres fizikai aktivitás élethossziglan igényt teremt az öntevékeny testedzésre, önálló sportolásra és motoros önkifejezésre.

A testnevelés és sport műveltségi terület másik stratégiai célja a motoros műveltség eszközeivel történő személyiségfejlesztés. A motoros tanulás, a motorikus cselekvésbiztonság fejlesztése folyamatában fejlődnek a tanulók személyes készségei, képességei, kompetenciái.

A műveltségterületi motoros cselekvések a problémamegoldó és kritikus gondolkodás valamint a kreativitás fejlesztéséhez is hozzájárulnak. Az önismerettel, az önkontrollal, a szabálykövető magatartással együtt a feladatorientált kapcsolatteremtés és együttműködés szintje is fejlődik. Az egyéni és közös célok eléréseért, a közösségi sikerek együttes megélése során a testnevelés és sport a küzdeni tudásra, a kudarc és a monotónia túrására is nevel. A személyiségfejlesztő hatása eredményeként a tanulók stabilan képesek követni a szabályokat, elfogadni a normákat és mintákat, a megmérettetést és az értékelést. Nélkülözhetetlen a mozgástanulás szerepe a saját testkép megismerésében és a testtudat kialakításában.

A fenti stratégiai célok megvalósulásához szükséges a játék- és sportkultúrában való jártasság, valamint az igény az egészséges és esztétikus test, a biomechanikailag helyes testtartás, az egészségközpontú tevékenységrendszer kialakítására és fenntartására. A testnevelés és sporttevékenységek révén a tanulók gyakorlatias és a mindennapokban is hasznosítható tudást szereznek a rendszeres fizikai aktivitás előnyeiről és hatásairól, ezáltal fejlődik egészségi és edzettségi állapotuk, személyiségük, megbecsülik a teljesítményekhez szükséges erőfeszítéseket.

Az iskolai testnevelés és sport adja a bázisát a sporttörténeti hagyományokkal rendelkező, sikerekben gazdag nemzeti élsportnak. A harmadik stratégiai cél a tehetséggondozás, a sportban tehetségesek felkarolása - a tanuló erős és gyenge oldalát egyaránt támogatva, segítve.

A magyar és egyetemes sport hagyományai és értékei, illetve élsportolóink példaértékű teljesítményének megismerése segíti a nemzeti azonosságtudat fejlesztését, az emberi teljesítmény elismerését. A hazai és világversenyek figyelemmel kísérése támogatja a morális értékeket, a fair play szellemének érvényesülését, valamint az európai és az egyetemes közösséghez való tartozást.

A differenciálás és a motiváció a tanulókörzpontú fejlesztés kiemelt alapelvei. Az esélyegyenlőséget biztosító elv figyelembe veszi a gyermekek testi, lelki és szociális állapotának természetszerű különbözőségeit, eltérő fejlődési lehetőségeit. A testnevelés és sport a tanulási nehézségek kezelésében - a sajátos nevelési igényű, a hátrányos helyzetű és a veszélyeztetett gyermekek fejlesztésében - és a társadalmi integrációban betöltött szerepe, mint alapelv, szintén hangsúlyos.

A testnevelés és sport műveltségterület kiemelt operatív céljai:

- A mozgáskészség fejlesztése, a fitness és edzettségi szint fejlesztése, amely szoros kapcsolatban áll a rendszeres preventív fizikai aktivitással (természetes mozgások, helyes testtartás kialakítása és fenntartása, motoros képességek fejlesztése, a terhelés összetevői és jelentősége, testtömegindex, táplálkozás és egészségmegőrző szokásrendszer).
- A motoros képességek, kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése, amelyek a sportági készségek kialakítását eredményezik (technika, taktika).
- A testnevelési és sportági tevékenységhez kötődő ismeretek fejlesztése (bemelegítés, terhelés és fejlesztési összetevők, gyakorlás, mérés és értékelés; játékokkal és sportágakkal kapcsolatos szabályismeretek, sporttörténeti ismeretek).
- Részvétel a szabadidős, diák- és versenysportban, sportágválasztás, a kiválasztás és utánpótlás-nevelés elősegítése révén olyan képességek és készségek kialakítása, amelyek élethosszig tartó rendszeres fizikai aktivitást eredményeznek.
- Személyiségfejlesztés, szociális és érzelmi képességek fejlesztése, erősítése (siker és kudarc, győzelem és vereség feldolgozása, szociális kapcsolatrendszer fejlesztése, alkalmazkodás, konfliktuskezelés, a csapathoz tartozás érzelmei, az együvé tartozás erősítése; testtudat), a lelki egészség erősítése és fejlesztése, a szükséges preventív folyamatok és tevékenységek kialakítása.
- Preventív és egészségtudatos szokások fejlesztése (mozgásszükséglet-kielégítés szokásai, egészségkárosító motoros tevékenység tudatos elkerülése, egészséges életvitel szükségleteivel kapcsolatos értékek és szokások, sporttevékenységgel kapcsolatos egészségügyi szokások)."

B) FEJLESZTÉSI FELADATOK

A fejlesztési feladatok szerkezete

Motoros képességfejlesztés: edzettség, fittség	Motoros készségfejlesztés - mozgástanulás
Játék	Versenyzés
Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés	

Motoros képességfejlesztés: edzettség, fittség – Általános és speciális képességfejlesztő, az edzettséget fejlesztő és a fittségi szintet növelő vagy megtartó testgyakorlatok. – A motoros képességek fejlesztésének és szerepének tudatosítása.	Motoros készségfejlesztés - mozgástanulás – Sportágspecifikus és általános technikai, taktikai elemek egyénileg, párban és csoportban. – A kognitív, az affektív és a szociális képességek fejlesztése motoros tanulással.
Játék – Egyénileg, párban és csoportban végrehajtott játékos mozgásformák. – Sportági előkészítő mozgásos játékok. – Alkotó és kooperatív játékos feladatok. – A kognitív, affektív és szociális képességek fejlesztése játékkal.	Versenyzés – Egyénileg, párban és csoportban végrehajtott sportágspecifikus versenyek. – A versenyzés szerepe a kognitív, affektív és szociális képességekben.
Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés – Preventív és szabadidős sporttevékenységek. – Életmódot, életstílust és életminőséget befolyásoló egyéni, társas és csoportos tevékenységek.	

C) KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK

1-4. évfolyam

A legfontosabb időszak a motoros képességek és készségek fejlesztésében, az egészségtudatos testnevelési és később sportolási szokások kialakítása, a sportmozgás megszerettetésének érdekében.

1. Mozgásműveltség, mozgáskultúra

Motoros képességfejlesztés: edzettség, fittség

- Képességfejlesztő, fittségnövelő gyakorlatok eszköz nélkül vagy különböző eszközök segítségével.
- Egyszerű alapformájú, erősítő és nyújtó hatású gimnasztikai gyakorlatok.
- A biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását célzó speciális mozgásanyag.
- Motoros tesztek, állapotfelmérés

Motoros készségfejlesztés - mozgástanulás

- Hely- és helyzetváltoztató és manipulatív természetes mozgásformák.
- A természetes mozgásformák alkalmazása, gyakorlása és továbbfejlesztése:

- torna jellegű feladatmegoldásokban;
- atlétikai jellegű feladatmegoldásokban;
- sportjátékok alaptechnikai és taktikai feladataiban;
- önvédelmi és küzdő jellegű feladatokban;
- vízbiztonságot kialakító és úszó gyakorlatokban;
- gyermektáncokban.

Játék

- Egyénileg, párban és csoportban, szerrel és szer nélkül végezhető játékok.
- Szerepjátékok, szabályjátékok, feladatjátékok.
- Alkotó, kreatív és kooperatív játékok.
- Sportjáték-előkészítő (kis) játékok.
- Népi gyermekjátékok.

Versenyzés

- Egyszerűsített szabályokkal zajló sportági versenyek versenyhelyzetekben.
- Sor- és váltóversenyek.
- Egyszerűsített sportági versenyek.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

- Egyedül, párban és csoportban egészségfejlesztő preventív, szokásjellegű motoros tevékenységformák.
- Stressz- és feszültségoldó alapgyakorlatok.
- Higiéniai ismeretek tudatos alkalmazása.
- Baleset-megelőzés, motoros tevékenységek során bekövetkező egyszerű sérülések kezelése.

2. Ismeretek, személyiségfejlesztés

Motoros képességfejlesztés: edzettség, fittség

- Motoros képességek rendszeres mérése tesztekkel, ezek hatása az önértékelésre és önkontrollra.
- A helyes testtartás szerepe az énkép és testkép kialakításában.
- A rendszeres testedzés hatása a szervezetre, felelősségvállalás.
- Az edzettség és a teljesítmény a mindennapokban és a sportban.
- A képességfejlesztés lehetőségei eszközzel és eszköz nélkül.

Motoros készségfejlesztés - mozgástanulás

- Térbeli tudatosság (elhelyezkedés a térben, mozgásirány, horizontális síkok, útvonal, kiterjedés).
- Energiabefektetés tudatossága (idő, gyorsaság, erő, állóképesség).
- Eszközre és társra vonatkozó térbeli, időbeli és dinamikai viszonyok szerepe.
- Kommunikációs szabályok, formák és jelek.
- Kognitív, emocionális és szociális funkciók szerepe a mozgástanulásban, mozgásérzékelésben és alkotótevékenységben.

Játék

- Játékfeladatok az érzelmek és a motiváció szabályozásáért.
- Játékszabályok hatása a döntéshozatalra, szabálykövetésre és szabálytudatosságra.
- Játéktípusok, játékstratégiák, élményszerűség, öröm a társas tevékenységekben.
- Személyes és társas folyamatok szerepe a játékokban és a konfliktuskezelésben.

Versenyzés

- Sportági alapismeretek és alkalmazásuk.
- Egyszerű sportági szabályok és versenyszabályok a sportversenyeken.
- Sportszerűség, példakép a sportban.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

- Higiéniai alapismeretek, mint felelősségtudatos szokásrendszer.
- Helyes testtartás, gerincvédelem és egészségtudatosság.
- Egészség, sport, életviteli és életmód alapismeretek, környezettudatosság.
- Biztonság, baleset-megelőzés és elsősegély-nyújtási alapismeretek.
- A stressz- és feszültségoldó alapismeretek.

5-8. évfolyam

A jól megalapozott koordinációs és kondicionális képzésre épülhet a diák- és szabadidős sport, illetve a tehetségesek és elhivatottak számára az élsporti utánpótlás-nevelés technikaitaktikai képzése. Komplex értelmezéssel bővül az egészségtudatos, aktív életvezetés tudásbázisa.

1. Mozgásműveltség, mozgáskultúra

Motoros képességfejlesztés: edzettség, fitness

- Kondicionális és koordinációs képességfejlesztés a természetes mozgásokra építve egyénileg, párban, csoportban eszközök nélkül, illetve különböző eszközök segítségével.
- Általános és konkrét sportági tevékenységre vonatkozó kondicionális és koordinációs képességfejlesztés.
- Aerob és anaerob képességfejlesztés.
- Gimnasztikaszorok, gimnasztika kézi szerek használatával.
- Biomechanikailag helyes testtartás kialakítását szolgáló tartásjavító torna.
- Izmok mobilizálása, nyújtása, erősítése, lazítása.
- Motoros tesztek, állapotfelmérés.

Motoros készségfejlesztés - mozgástanulás

- Természetes és nem természetes mozgásformák alkalmazása.
- Egyénileg, párban és csoportban végezhető sportágak technikai, taktikai elemei.
- Sportágspecifikus technikai, taktikai és versenyelemek egyedül, párban, csoportban, csapatban:
 - torna és táncos jellegű feladatmegoldásokban;
 - atlétikai jellegű feladatmegoldásokban;
 - sportjáték-előkészítő feladatmegoldásokban;
 - önvédelmi és küzdő jellegű feladatokban;
 - úszáshoz köthető és vizes sportokban;
 - alternatív környezetben űzhető sportokban;
 - egyénileg, párban és csoportban végezhető mozgásrendszerek, sportágak elemeiben.

Játék

- Testnevelési és sportjátékok taktikai és stratégiai elemei.
- Sportági előkészítő kreatív és kooperatív játékok.
- Gyermekjátékok, népi játékok hagyományőrző mozgásos tevékenységek és élethosszig végezhető szabadidős tevékenységek.
- Labdás gyakorlatok, testnevelési játékok labdával (kézzel, lábbal, egyszerű eszközökkel), sportjátékok előkészítése céljából.
- A tanult sportági technikai-taktikai elemek alkalmazása játékhelyzetben.
- Technikai elemek alkalmazása játéksituációban és versenyhelyzetben.
- A tanulói kreativitásra épülő motoros játékok.

Versenyzés

- Egyénileg, párban és csapatban végrehajtható sportágak versenyei.
- Sportági versenyszabályoknak, technikáknak és taktikáknak megfelelő gyakorlása versenyhelyzetekben és versenyszabályoknak megfelelően.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

- Egyedül, párban, csoportban, csapatban végrehajtható egészséget megalapozó és fejlesztő motoros tevékenységformák.
- Stressz- és feszültségoldó gyakorlatok.

2. Ismeretek, személyiségfejlesztés

Motoros képességfejlesztés: edzettség, fittség

- Élettani (fiziológiai) optimális terhelés értelmezése és alkalmazása.
- Motoros képességfejlesztés és hatásrendszere az önismeretre, önkontrollra, önértékelésre.
- Motoros tesztek, állapotfelmérés, motoros mérés hatása az edzettségre, a motivációra és a monotóniatűrésre.
- A preventív mozgásműveltség fejlesztése gyakorlati tevékenységekkel.
- Testtudat, saját test és fejlesztő eljárások szerepe a fittségben, edzettségben, ízületi mozgékonyágban.

Motoros készségfejlesztés - mozgástanulás

- A térbeli, az energiabefektetésre vonatkozó tudatosság (idő, gyorsaság, erő, állóképesség) és a mozgás kapcsolatainak felismerése a természetes mozgásokban és a sportági alapttechnikákban.
- Célorientált motoros tevékenység, gondolkodás és kreativitás a motoros tanulásban.
- A mozgásképről külső és belső információk és jelek felismerése, összehasonlítása és kiválasztása.
- Mozgásspecifikus kommunikációs szabályok, formák, jelek és alkalmazásuk szerepe az önreflexióban és önkontrollban.
- A különböző technikák és taktikák rendszerének megértése és alkalmazása.

Játék

- Testnevelési és sportjátékok szabályainak rendszere, szabálykövetés.
- Játékszabályok és játéktípusok kapcsolatrendszere a döntéshozatallal, felelősséggel.
- Játékstratégiák, adaptív technika, taktika és konfliktuskezelés alkalmazásával.
- A sport- és olimpiatörténet, példaképek.
- Sportági előkészítő kreatív és kooperatív játékok.
- Népi játékok, hagyományőrző mozgásos tevékenységek, egyéni, páros és csoportos foglalkozásokban.
- Személyes és társas folyamatok megismerése, sikerorientáltság és konfliktuskezelés a játékban.

Versenyzés

- Sportágspecifikus alapszabályok, szabályrendszerek és sportszerűség.
- Sportágak, versenyszámok és teljesítményrendszerek.
- Olimpia- és sportágtörténeti alapismeretek, hagyományőrzés és minta.

- Híres magyar és nemzetközi sportolók tapasztalatai; minta és példakép.
- Esélyegyenlőség, fair play, teljesítmény.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

- Életviteli alapelvek és szokásrendszerek: étrend, bioritmus, higiénia, médiatudatosság, szenvedélybetegségek.
- A primer prevenció szerepe az életvezetésben, baleset-megelőzésben.
- Fizikai fittségi és edzettségi szint: egészséges táplálkozás, napi rutinok, az elhízás megelőzése.
- A helyes testtartás és a gerincvédelem kapcsolata a motoros képességekkel, az egészséggel.
- A mozgásműveltség és mozgáskultúra fejlesztése.
- A rendszeres testmozgás és a sport hatása a szervezetre, az agresszió levezetésére és az önkontrollra, az önuralom kialakítására.
- Biztonság és környezettudatosság.
- A stressz- és feszültségoldás különböző formái.
- A relaxáció különböző formái.

Elfogadó nyilatkozatok

1. Az Alsóvárosi Diáktársaság 2014. március 12-i megbeszélésén a Pedagógiai Program módosításában foglaltakat megtárgyalta, azzal egyetértett.

Kelt: Kiskunhalas, 2014. március 12.

.....
iskolai diákönkormányzat vezetője

2. A Szülői Közösség 2014. március 11-én tartott ülésén a Pedagógiai Program módosításában foglaltakat megtárgyalta, azzal egyetértett.

Kelt: Kiskunhalas, 2014. március 11.

.....
szülői szervezet vezetője

3. Az Iskolaszék 2014. március 14-én tartott ülésén Pedagógiai Program módosításában foglaltakat megtárgyalta, azzal egyetértett.

Kelt: Kiskunhalas, 2014. március 14.

.....
iskolaszék elnöke

4. A Pedagógiai Program módosításában foglaltakat a nevelőtestület 2014. március 7-én tartott értekezletén véleményezte és elfogadta.

Kelt: Kiskunhalas, 2014. március 7.

.....
igazgató

Nyilatkozatⁱ

A pedagógiai program nem tartalmaz olyan rendelkezését, amelyből a fenntartóra, a működtetőre többletkötelezettség hárul.

.....
igazgató

Fenntartó részéről jóváhagyta:

.....
aláírás

ⁱ A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény 26.§(1): A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyről a fenntartóra a működtetőre többletkötelezettség hárul, a fenntartó, a működtető egyetértése szükséges